

Ἰωαννικοί Διαλόγοι

ἌΝΘΡΩΠΙΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

45
46

Ἰθωνικοὶ Διαλόγοι

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΕΘΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

Ἐπεύθυνος: Θεόκλητος Μοναχὸς Διονυσιάτης

Διανέμεται ὡς εὐλογία ὑπὸ τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὑδρους

Γίνονται δεκταὶ προαιρετικαὶ εἰσφοραὶ

Ἐπιστολαί: ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΝ ΕΛΙΣΣΑΙΟΝ Σιμωνοπετρίτην
Δάφνην - Ἁγίου Ὑδρους

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: Σωτήριος Λασκαρίδης
Βαλαωρίτου 14, Θεσσαλονίκη, τηλέφ. 536.910

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἀνάστασις εἰς τὸ Ἅγιον Ὑδρος	1
Τοῦ ἁγίου Διαδόχου Φωτικῆς τὰ Ρ' κεφάλαια	5
Κατήχησις τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου	9
Παράδοση καὶ Παραδόσεις	10
Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης	17
Περὶ νοερᾶς προσευχῆς καὶ καθαρότητος τῆς καρδίας	22
Τὸ Ἅγιον Ὑδρος καὶ ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία	24
Πάλιν περὶ Κονκορδάτου	27
Βιβλιοκρισίαι	30

ἘΠΙΜΕΛΕΤΑΙ
Ἕ Χρυσῶν:-

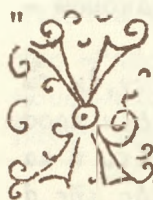

ἘΠΙΜΕΛΕΤΑΙ ΔΙΑΠΟΙΟΙ

Μηνιαῖος ὀρθ. περιοδ. ἐκδ. ἐρ. ἄρ. ὄρε

Μάρτιος - Ἀπριλίου 1977 - Τεύχ. 45-46

ἘΠΙΜΕΛΕΤΑΙ εἰς τὸ
ἘΠΙΜΕΛΕΤΑΙ ὄρε

Ἐπιμελεῖται τὰ πάντα πεπληρωται, τῆς Ἀναστάσεως τὴν πεῖ-
ραν εἰληφῶτα..."

Εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἱεροῦ Ὑμνογράφου,
"τὰ πάντα", ὡς γεγονὸς ὑπερφυσικόν, ὡς μέθεξις εἰς τὴν

Ἄναστασιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς μεταμόρφωσις τῆς ἀοράτου & ὀρατῆς κτίσεως, περιλαμβάνουν τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς ἀνθρώπους, τὸν φυτικὸν καὶ τὸν ζωϊκὸν ἄλογον κόσμον.

"Χαρᾶς τὰ πάντα πεπλήρωται", ὡς μεθέξαντα εἰς τὴν Ἄναστασιν τοῦ Χριστοῦ. Χαρὰ εἰς τοὺς Ἀγγέλους, χαρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, χαρὰ εἰς τὸν οὐρανὸν, χαρὰ εἰς τὴν γῆν, χαρὰ εἰς τοῦ ἀστέρας, χαρὰ εἰς τὰ ἄνθη, χαρὰ εἰς τὸ κτιστὸν φῶς, χαρὰ εἰς τὰ δάση, χαρὰ εἰς τὰς θαλάσσας, χαρὰ εἰς "τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη, ἔρπετά καὶ πετεινά πτερωτά", χαρὰ εἰς ὅλην τὴν κτίσιν, εἰς ὅλας τὰς ἀβύσσους, διότι "καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ." (Ρωμ. η, 21)

Χαρὰ καὶ φῶς παντοῦ καὶ μέσα σ' ὅλα. "Τὰ πάντα πεπλήρωται φῶς, οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ τὰ καταχθόνια· ἑορταζέτω πᾶσα κτίσις τὴν Ἐγερσιν Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἐστὲρ εἰσ τ α ι".

Τὰ πάντα, λοιπόν, συναναστάντα καὶ πλέοντα εἰς μίαν ἄρρητον καὶ ἀναφαίρετον χαρὰν, εἰς ἓνα ἀένναον ὠκεανὸν ἀκτίστου φῶς, εἰς μίαν νέαν, ἐν Χριστῷ ζωὴν, εἰς ἀδιάλειπτον ἐν ἔρωτι θεῖω λατρείαν, εἰς ἓνα ἄγγελικὸν ἑορτασμὸν, ἀπαρχὴν ἑτέρου καὶ αἰωνίου ἑορτασμοῦ, δεδομένου ὅτι, "Θανάτου ἑορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τὴν καθάρσιν, ἄλλης βιωτῆς, τῆς αἰωνίου ἀπαρχῆς, καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον...".

* * *

Ἄλλὰ ἡ χαρὰ καὶ τὸ φῶς, ποῦ ἐπλήρωσαν τὰ πάντα, ἐκ τῆς "τῶν πάντων θεώσεως", εἶναι δύο συμφυεῖς πραγματικότητες ὑπερφυσικῆς τάξεως. Καὶ διὰ νὰ βιωθοῦν χρειάζονται τὰ ἀντίστοιχὰ πνευματικὰ ὄργανα, αἱ πνευματικαὶ αἰσθήσεις. Χωρὶς τὰ πνευματικὰ αἰσθήσεις δὲν γίνεται προσίτον τὸ φῶς & ἡ χαρὰ Ἄκριβῶς διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία ψάλλει: "Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὀφῶμεθα, τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς Ἀναστάσεως, Χριστὸν ἐξαστράπτοντα καὶ χαίρετε φάσκοντα, τρανῶς ἀκουσώμεθα, ἐπινύκιον ἄδοντες".

Τὸ ἔργον τῆς καθάρσεως τῶν πνευματικῶν αἰσθήσεων, ἐκ τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐνέργειῶν των, εἶναι ἀδιάλειπτον καὶ δὲν προσδιορίζεται ἀπὸ περιόδους χρονικὰς, δεδομένου ὄντος ὅτι ἡ καθάρτης ἀποτελεῖ τὸν ὅρον τῆς ἐν πνεύματι ζωῆς ἐντός τῆς ἀγίας χαρᾶς καὶ τοῦ ἀκτίστου φῶς.

Ἐν τούτοις ἡ Ἁγία Ἐκκλησία εἰς τακτὰ χρονικὰ διαστή-

ματα παιδαγωγεῖ τὰ τέκνα της. Καί πρό τοῦ ἀγίου Πάσχα τὰ καθάρει ἀπό τοὺς ρύπους τῆς ἁμαρτίας, τὰ ἀγιάζει δι' ἐντονωτέρων νηστειῶν, διὰ παρατεταμένων προσευχῶν καὶ ἀγρυπνιῶν, διὰ κατανυκτικῶν ὕμνων, διὰ τῶν δακρύων καὶ τοῦ "χαροποιοῦ πένθους" καὶ γενικῶς δι' ἱερῶν ἀσκήσεων καὶ τῶν ἀγίων Μυστηρίων, δι' ὧν ὁ νοῦς γίνεται χερουβικὸς & δεκτικὸς "τοῦ ἀπροσίτου φωτός τῆς Ἀναστάσεως" καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ "Ὀλβίου Τάφου".

Οἱ Χριστιανοὶ ὅμως ἐν τῷ κόσμῳ, "ἐμπεπλεγμένοι ταῖς εὐπεριστάτοις τοῦ βίου πραγματεσίαις", εἰς διάφορον ἕκαστος βαθμόν, μὲν καὶ μετὰ βίας δύνανται νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ ἀγνιστικά μέσα ποῦ προσφέρει ἡ Ἐκκλησία καὶ νὰ ἀνέλθουν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ ἐκπληκτικώτατου θαύματος τῆς Ἀναστάσεως.

Μία τάξις μόνον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφεύγει τὰς τλαιπωρίας τοῦ ἐγκοσμίου περισπασμοῦ· ἡ τάξις τῶν Μοναχῶν. Ἡ ὁποῖα, ἐν γνώσει τῶν ἀδυναμιῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἀπὸ ἔμφεσιν τῶν "τελεωτέρων", "τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθῆσεται ἀπ' αὐτῆς". Καὶ ἡ τάξις αὕτη, βιοῦσα ἐν τῷ ἔνδοξοις τῶν ὅρων τῆς ἀπερισπάστου προσευχῆς καὶ τῆς ἀδιαλείπτου λατρείας, μετέχει ἀμέσως ὅλων τῶν φάσεων τῆς ζωῆς, τῆς ἀγάπης, τοῦ πόνου, τῆς κατανύξεως, τῆς ἐλπίδος, τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ θείου φωτός τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱεραρχίᾳ κατέχει μεσάζουσαν θέσιν μετὰ τῶν Ἀγγέλων καὶ λαοῦ τοῦ Θεοῦ: "Ὡς μὲν Μοναχοῖς Ἀγγελοὶ· ὡς δὲ λαϊκοῖς Μοναχοῖς, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τῆς Κλίμακος.

Οἱ Μοναχοὶ, λοιπόν, εἰς τὸ Ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως, ἐν τῷ Ἄθῳ, καθαιρόμενοι συνεχῶς, μελετῶντες ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆ φυσικῆς καὶ τῆς ὑπερφυσικῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ, προσευχόμενοι ἀδιαλείπτως ἐν τῷ τῶν καρδιῶν των, λατρεύοντες ἐν θερμότητι ψυχῆς τὸν Σταυρωθέντα καὶ Ἀναστάντα Ἰησοῦν, εἴτε εἰς τὸ κατανυκτικὸν περιβάλλον τοῦ Μοναστηρίου, εἴτε εἰς τὸ στασιδίον κάποιου κελλίου, εἴτε ἐπὶ τοῦ "σκίμποδος" τοῦ ναοῦ θεοκτίστου τινὸς Σπηλαίου ἐν τῇ Ἐρήμῳ, εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι ὅπως —"τὰς ὁφύας περιεζωσμένοι καὶ μετὰ τοὺς λύχνους καιόμενους"— ὑποδεχθοῦν τὴν ἀνάμνησιν τῶν κοσμοσωτηρίων & Σειπῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ τὴν Πάμφωτον Ἀνάστασιν Του.

Καὶ τὸ Πάσχα-Διάβασις, "ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν & ἐκ γῆς πρὸς Οὐρανόν, Χριστὸς ὁ Θεὸς, ἡμᾶς διεβίβασεν...". οὐσιοῦται, μεταβάλλεται ἀπὸ δυνάμει εἰς ἐνεργείᾳ, ἀπὸ εὐαγγέλιον & προσφορά γίνεται βίωσις καὶ μετοχή, ὅσον οἱ γῆϊνοι ὄροι ἐπι-

τρέπουν, ἐπειδὴ " ἐν τούτῳ στεναζόμεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες". (Β' Κορ. ε; 2) Διὰ τοῦτο καὶ ἰκετεύουν φάλλοντες: " Ὡ Πάσχα τὸ μέγα, καὶ ἱερώτατον Χριστέ, ὡ σοφία καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμις, δίδου ἡμῖν ἐκ τυπώτερον σοῦ μετασχεῖν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς Βασιλείας σου". Τὸ θαυμάσιον αὐτὸ τροπᾶριον, ὡς ἐκφραστικόν τοῦ φλογεροῦ πόθου των, οἱ Μοναχοὶ τὸ λέγουν μετὰ τὴν Μετάληψιν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

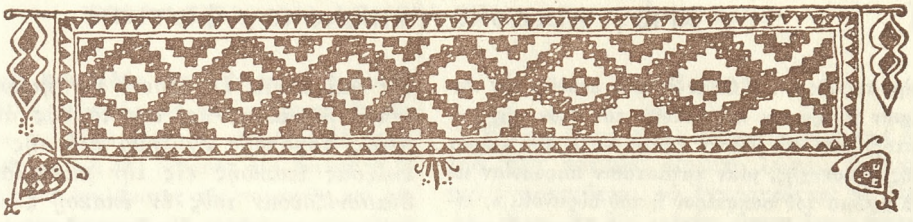
Εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, τὸ Ἅγιον Πάσχα, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ, ἀποτελεῖ τὸ κέντρον περὶ ὃ στρέφονται καὶ καρδία & νοῦ καὶ βούλησις. Καὶ οἱ Μοναχοὶ μελετοῦν ἀδιαλείπτως τὰ ἀσύλληπτα μεγαλεῖα, ποῦ προέκυψαν διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς Ἀναστάσεως Του. Καὶ ἐντεῦθεν ἐρωτοληπτοῦνται. Καὶ πάσχουν θάμβος ὑπὲρ ἔννοιαν. Καὶ ἡ καρδία σκιρτᾷ. Καὶ διερωτῶνται, κατὰ τὸν ἱερόν Αὐγουστῖνον, τί νὰ κάμουν; "Νὰ ἀγαπήσουν πρῶτον καὶ ὕστερα νὰ ἐννοήσουν ἢ νὰ ἐννοήσουν καὶ ὕστερα νὰ ἀγαπήσουν;"

Διὰ τοὺς Μοναχοὺς, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Γλυκυτάτου Ἰησοῦ, δὲν ἀποτελεῖ γεγονός παρῳχημένον καὶ ἀνανεούμενον εἰς τὴν μνήμην διὰ τοῦ ἐτήσιου ἑορτασμοῦ ὡς καὶ κατὰ Κυριακὴν ἡμέραν. Εἶναι ὑπόθεσις καθημερινῆς εὐβουσύνης, εἶναι ἀδιάλειπτος μελέτη, εἶναι μυστικὴ κοινωνία, εἶναι βίωσις τοῦ Ψαλμικοῦ: "Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοί", τὸ ὁποῖον σημαίνει, κατὰ Χρυσόστομον: "Τί δὲ ἐστὶν εὐφρανθήσομαι ἐν σοί; τοιοῦτον, φησί, ἔχων Δεσπότην. Τοῦτο μοι ἡδονή, τοῦτο μοι ἀγαλλίασις. Εἴτις οἶδε ταύτην τὴν ἡδονὴν ὡς εἰδέναι χρή, ἑτέρας ἡδονῆς οὐκ αἰσθάνεται. τοῦτο γὰρ ἡδονὴ κυρίως ὡς τὰ γε ἄλλα πάντα, ὀνόματα μόνον ἐστὶν ἡδονῆς. αὕτη τὸν ἄνθρωπον μετάρσιον ἐργάζεται, αὕτη τοῦ σώματος ἀπαλλάττει τὴν ψυχὴν, αὕτη πρὸς οὐρανούς περοῖ..."

Ἐάν, λοιπόν, οἱ Μοναχοὶ εἶναι, κατὰ τὸν Ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, "οἱ κήρυκες τῆς ἐρχομένης Βασιλείας, οἱ προφῆται τῆς Καινῆς Διαθήκης", εἶναι πρόδηλον, ὅτι βιοῦν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τὸ Ἅγιον Πάσχα, τὸν Ἀναστάντα Ἰησοῦν, ἐπαληθεύοντες τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας: "Ὡ θείας, ὡ φίλης, ὡ γλυκυτάτης σου φωνῆς. μεθ' ἡμῶν ἀφευδῶς γὰρ, ἐπηγγείλω ἔσσεσθαι, μέχρι τερμάτων αἰῶνων Χριστέ, ἦν οἱ πιστοί, ἄγκυραν ἐλπίδος, κατέχοντες ἀγαλλόμεθα".

Χριστός Ἀνέστη, Ἀδελφοί.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ ΤΑ Ρ' ΚΕΦΑΛΑΙΑ

μ'

Ω

τι ο νοῦς, διὰν ἀρ-
ξηται πικρῶς ὑπὸ
τοῦ θείου φωτός ἐ-
νεργεῖσθαι, διαφα-
νῆς τις ὁλος γίνεται,
ὥστε τὸ ἑαυτοῦ φῶς
αὐτὸ πλοσιῶς ὁρᾶν,
οὐ δεῖ ἀμφιβάλλειν.
Τοῦτο γὰρ λόγος γί-
νεσθαι, διὰν ἡ δύνα-

μις τῆς ψυχῆς κατακυριεύσῃ τῶν παθῶν.
Ὅτι δὲ πᾶν τὸ ἐν σῆματι αὐτῷ φαινό-
μενον, εἴτε ὡς φῶς εἴτε ὡς πῦρ, ἐκ τῆς
τοῦ ἔχθρου κακοτεχνίας γίνεται, ὁ θεοπέ-
σιος ἡμᾶς Παῦλος σαφῶς διδάσκει, εἰς
ἄγγελον αὐτὸν φωτὸς λέγων μετασχημα-
τίζεσθαι. Οὐ δεῖ οὖν ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπί-
δι τιτὰ τὸν δοκητικὸν μειῖναι βίον, ἵνα
μὴ ὁ Σατανᾶς ἔτοιμον εὖρη τὴν ψυχὴν ἐν-
τεῦθεν εἰς συναρπαγὴν, ἀλλ' ἵνα φθάσω-
μεν μόνον ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληρο-
φορίᾳ καρδίας ἀγαπήσαι τὸν Θεόν, ὅπερ
ἔστιν ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυ-
χῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ. Ὁ γὰρ εἰς τοῦ-
το ὑπὸ τῆς χάριτος ἐνεργούμενος τοῦ Θε-
οῦ ἀποδημεῖ τοῦ κόσμου κἂν ἐν τῷ κό-
σμῳ παρῇ.

ἀπόδοσις

Δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ κανεὶς ὅτι, ὅ-
ταν ὁ νοῦς ἀρχίσῃ νὰ ἐνεργεῖται συνεχῶς
ἀπὸ τοῦ θεοῦ φῶς (τοῦ ἁγίου Πνεύματος)
γίνεται ὁλόκληρος, ὡς ἀν διαφανῆς, ὥστε
νὰ βλέπῃ ἄφθονον τὸ φῶς του. Αὐτὸ θεδαί-
ως γίνεται, ὅταν ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς ἔ-
χῃ κυριαρχήσει ἐπάνω στὰ κακὰ πάθη. Ὁ
δὲ νομοθέτης Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς δι-
δάσκει μὲ σαφήνεια, ὅτι κάθε βλεπόμενον
ἐν σῆμα αἰσθητῶς φῶς ἢ φωτιά, προέρ-

χεται ἀπὸ τὰς πονηρὰς τέχνας τοῦ διαβό-
λου, μὲ τὸν λόγον του θεβαιῶν, ὅτι ὁ πο-
νηρὸς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φω-
τός. Δὲν πρέπει λοιπὸν κανεὶς νὰ διεξάγῃ
τὴν ἀσκητικὴν του ζωὴν μὲ τὴν ἐλπίδα
ὅτι θὰ ἰδῇ θεῖον φῶς, γιὰ νὰ μὴ εὖρη ὁ σα-
τανᾶς προδιατεθειμένην τὴν ψυχὴν καὶ τὴν
ἀπατήσῃ. Μᾶλλον πρέπει νὰ ἐπιδιώκωμεν
νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πληρότητα τῆς ἀγά-
πης τοῦ Θεοῦ, ἐν αἰσθήσει καρδίας, πρᾶ-
γμα ποῦ σημαίνει νὰ τὸν ἀγαπήσωμεν (κα-
τὰ τὸ εὐαγγελικόν) «ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ καὶ
ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ». Αὐτὸς
ποῦ ἐνεργεῖται ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ
Θεοῦ σὲ αὐτὸν τὸν τὸν βαθμὸν, παρ' ὅτι ζῆ
μέσα στὸν κόσμον, ὅμως εὐρίσκεται ἔξω τοῦ
κόσμου τούτου.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Ὁ ἅγιος Δ. ὅτι διδάσκει τὸ γνωρίζει ἐκ
προσωπικῆς πείρας. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ὁ ἀ-
ποφαντικὸς χαρακτὴρ τῆς διδασκαλίας του. Εἰς
τὸ μ' κεφ. θίγεται ἓνα θεμελιῶδες πρόβλημα,
ποῦ ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον θεολογικῶν συζη-
τήσεων κατὰ τὰς Ἑσχασιτικὰς ἑριδας τοῦ 14ου
αἰῶνος. Πρόκειται περὶ τοῦ φωτός τοῦ νοῦ. Ὁ
Βαβλαάμ, ἀντίπαλος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ
Παλαμᾶ, ὡς γνήσιος ἀνθρωπιστὴς καὶ ὑπέρμα-
χος τοῦ actus purus, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποῖον δὲν
ὑπάρχει ἄλλο φῶς ἐκτὸς τοῦ φυσικοῦ φωτός
τῆς γνώσεως, ἀνείδιζε τοὺς Ἑσχασιτὰς ποῦ ὑ-
πεστήριζαν ὅτι ἔβλεπαν μὲ τὸν νοῦν τὸ φῶς
τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Μὲ τὸ μ' κεφ. ὁ ἅγ. Δ. ἔρχεται νὰ θεβαιώ-
σῃ, ὅτι ἀφοῦ ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς κυριαρχήσει
ἐπάνω στὰ πάθη, ὁ νοῦς θὰ ἐνεργῆται συνεχῶς
ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὥστε (ὁ νοῦς) νὰ βλέπῃ
τὸ φῶς του αὐτοῦ μέσα στὴν διαφάνειά του.
Αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπεστήριξε καὶ ὁ ἅγιος Γρηγό-
ριος ὁ Παλαμᾶς, θεμελιούμενος τόσον στὴν προ-
σωπικὴν του πείραν, ὅσον καὶ στὴν πνευματι-

ήν παράδοσιν. «Όταν ό νοῦς έκδυθῆ τόν παλαιόν άνθρωπον καί ένδυθῆ τόν νέον τῆς χάριτος, τότε θά ιδῆ έν εαυτῷ κατά τόν καιρόν τῆς προσευχῆς, μίαν κατάστασιν παρομοίαν μέ τό χρῶμα τοῦ σαπφείρου ἢ τοῦ οὐρανοῦ...», λέγει ό άγιος Νείλος (Πρόβλ. «ό Άγιος Γρηγόριος ό Παλαμάς», σ. 111 - 118, μοναχοῦ Θεοκλήτου Διον.).

Στήν συνέχεια ἐπανερχεται ό άγ. Δ. εἰς τήν σύστασιν πρὸς τοὺς μοναχοὺς ὅπως προσέχουν ἀπό τὰ αἰσθητά φῶτα πού παίρνουν σχῆμα, γιατί αὐτό προέρχεται «ἐκ τῆς τοῦ ἐχθροῦ κακοτεχνίας». Γι' αὐτό ἀπαγορεύει εἰς τοὺς ἀσκητάς νά ἐπιθυμοῦν νά ἰδοῦν αἰσθητῶς φῶς. Διατί λέγει τὰ τελευταία αὐτά ό άγιος Πατήρ, ἥδη ἀνεφέραμεν εἰς τό σχόλιον τοῦ λς' κεφ., ὅπου καί παραπέμπομεν τόν φίλον ἀναγνώστην. Ἐκεῖνο πού πρέπει νά ἐπιδιώκεται, εἶναι νά ἀγαπήσωμεν τόν Θεόν, κατά τήν ἐντολήν μέ ὄλην τήν ψυχήν μας (Ματθ. 22, 37). Πράγματι ἡ τελεία αὐτή πρὸς τόν Θεόν ἀγάπη, πού ἐπεκτείνεται καί εἰς τόν πλησίον, ἀποτελεῖ τόν «σύνδεσμον τῆς τελειότητος» κατά τόν Ἀπόστολον Παῦλον καί τό ἀλάθητον τεκμήριον τῆς ἀγιότητος, καί οἱ ποικίλες ἐνεργεῖες τοῦ ἁγίου Πνεύματος συνδέονται μέ τὰ ποικίλα χαρίσματα. Πάντως ἐκεῖνος πού φράνει στήν ἀπταισθη ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, θεοῦται, ὁπότε εὐρίσκειται μέσα στό θεῖον καί ἄκτιστον φῶς. Γι' αὐτό καί, ὅπως λέγει ό άγ. Δ., ὅποιος ἐνεργεῖται ἀπό τήν ἀζροτάτην ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, παρ' ὅτι ζῆ στόν κόσμον, ὅμως αἰσθάνεται τόν εαυτόν του ἔξω τοῦ κόσμου, στόν οὐρανόν.

τῶν καί ταῦτα ἐν οὐδενί ὧν ἦταν τῆς αὐτοῦ μεγαλωσύνης, ἵνα τό τῆς ἀνθρωπείας παρακοῆς ἔγκλημα διὰ τῆς αὐτοῦ ἐκλύσας ὑπακοῆς εἰς τήν μακαρίαν καί διαιωνίζουσαν τοὺς ἐν ὑπακοῇ ζήσαντας ἐπαναγάγοι ζωῆν. Πρῶτον οὖν οὗτου ἐπιμελείσθαι δεῖ τοὺς πρὸς τήν οἴησιν τοῦ διαβόλου ἀναδεχομένους πάλην. δεῖξει γάρ ἡμῖν αὕτη προῖοθοι πάσας ἀπλανῶς τὰς τριβούς τῶν ἀρετῶν.

ἀπόδοσις

Ἡ ὑπακοή μεταξὺ τῶν βασικῶν ἀρετῶν ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι κατέχει τήν πρώτην θέσιν. Διότι ἀνατρέπει προηγουμένως τήν οἴησιν καί γεννᾷ ἐν συνεχείᾳ τήν ταπεινοφροσύνην. Ὡς ἐκ τούτου γίνεται εἰς αὐτοὺς πού εὐχαρίστως τήν δέχονται θύρα πού ὁδηγεῖ στήν ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Αὐτήν τήν ὑπακοήν ἀθέτησεν ό Ἀδάμ καί ἐκρημνίσθη εἰς τὰ βάθη τοῦ Ἄδου. Τήν ὑπακοήν ἠγάπησεν ό Κύριος, κατά τήν ἐνανθρώπισίν του, ὑπακούσας μέχρι σταυρώσεως καί θανάτου εἰς τόν Θεόν Πατέρα, χωρίς μέ τήν θυσίαν του νά ἐλαττοῦται σέ τίποτε ἢ θεία μεγαλειότης του. Καί αὐτό ἔκαμε διὰ νά ἀνατρέψῃ τό κακόν τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ διὰ τῆς ὑπακοῆς του καί γιά νά ἐπαναφέρῃ εἰς τήν μακαρίαν καί αἰωνίαν ζωήν ἐκεῖνους πού θά ζήσουν μέ ὑπακοήν. Ἐκεῖνοι λοιπόν πού θέλουν νά παλέψουν μέ τόν διάβολον, πού ὑπερηφανεύεται γιά τήν νίκην του, πρέπει κυρίως νά βάλουν ὡς ἀρχήν τήν ὑπακοήν. Διότι αὕτη θά ὑποδείξῃ εἰς ἡμᾶς σταδιακῶς, κατά τρόπον ἀπλανῆ, τὰς ὁδοὺς ὄλων τῶν ἀρετῶν.

μα'

ΥΠΑΚΟΗ πρῶτον

ἐν πάσαις ταῖς εἰσαγωγοῖς ἀρεταῖς ὑπάρχειν ἔγνωσαι καλόν ἀθετεῖ γάρ τέως τήν οἴησιν, ἵκει δέ ἡμῖν τήν ταπεινοφροσύνην. Ὄθεν καί θύρα γίνεται τοῖς αὐτῆς ἀνεχομένοις ἡ-

δέως τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης. Ταύτην ἀθετήσας ό Ἀδάμ εἰς τόν βύθιον ἀπωλίσθησεν ἰάρινον ταύτης ἐρασθεῖς ό Κύριος, τῷ τῆς οἰκονομίας λόγῳ, ἀχρι σταυροῦ καί θανάτου ὑπήκουσε τῷ εαυτοῦ Πα-

ΣΧΟΛΙΟΝ

Βάσις καί θεμέλιον, κατά τοὺς ἁγίους Πατέρας, τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ὑπακοή, γιατί δέν φονεύει μόνον τήν κοσμικήν οἴησιν, ἀλλά καί χαρίζει τήν ταπεινοφροσύνην. Ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τοῦ μοναχισμοῦ ἐπιμένουν στό σημεῖον αὐτό. Ἀδύνατον χωρίς τήν ὑπακοήν νά ἀπαλλαγῇ ἡ ψυχὴ ἀπό τὰ πάθη τῆς οἰήσεως, τῆς κενοδοξίας, τῆς ὑπερηφανείας καί ἀπ' ὅσα ἀναλογοῦν εἰς τό θυμικόν τῆς ψυχῆς.

Ὁ άγιος Δ. θεωρεῖ τήν ὑπακοήν σάν κλειδί μέ τό ὅποιον ἀνοίγεται ἡ θύρα τῆς ἀγάπης πρὸς τόν Θεόν καί τόν πλησίον. Εἶναι εἰς ὅλους τοὺς πιστοὺς ἐν Κυρίῳ γνωστὴ ἡ συνέπεια τῆς

ἁ πόδοις

παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ, ὅπως ἐπίσης ἡ θεραπεία τῆς διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ εἰς τὸν Πατέρα του μέχρι θανάτου, «θανάτου δὲ σταυροῦ». Μόνον διὰ τῆς ὑπακοῆς ἦτο δυνατὴ ἡ ἀνατροπὴ τοῦ ἐγκλήματος τῆς παρακοῆς καὶ μόνον διὰ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σώζεται ὁ ἄνθρωπος. Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου, αἱ ἐπιστολαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὰ συγγράμματα τῶν θείων Πατέρων, ἡ Ἱμνολογία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὁ ἐσταυρωμένος βίος τῶν μοναχῶν, δὲν ὑπογραμμίζουν τίποτε ἄλλο τόσον, ὅσον τὸ ἀντίδοτον τῆς παρακοῆς, τὴν ὑπακοὴν ὡς προϋπόθεσιν σωτηρίας. Διὰ τοῦτο συνηθίζουν οἱ μοναχοὶ νὰ λέγουν «ὑπακοὴ ζωῆ, παρακοὴ θανάτου». Εἶναι δὲ ἀρκετὰ ἐκφραστικόν, τὸ ὅτι εἰς τὴν «Κλίμακα» τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου τὸ μεγαλύτερον κεφάλαιον, ποῦ καταλαμβάνει 22 σελίδες, εἶναι τὸ «περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀκηράτου ὑπακοῆς», ὅπου ὁ ἅγιος διδάσκαλος ἀναλύει τὴν σημασίαν τῆς.

μβ'

Ἡ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ κοινόν ἐστὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐπώνυμον δεῖ οὖν τὸν ἐγκρατευόμενον πάντα ἐγκρατεύεσθαι. Ὡσπερ γὰρ ἀνθρώπου οἰονδήποτε τῶν λεπιοτάτων ἀφαιρεθὲν μελὼν τὸ πᾶν τοῦ ἀνθρώπου,

κἂν θραχὺ ἢ τὸ λεῖπον τοῦ σχήματος, ἄμορφον ἀπεργάζεται, οὕτω καὶ ὁ μῖα παραμελῶν ἀρετῆς, ὅλην, ὡς οὐκ οἶδεν, τὴν τῆς ἐγκρατείας ἀφανίζει εὐπρόβειαν. Ἐχοῆν οὖν μὴ μόνον τὰς σωματικὰς φιλοπονεῖν ἀρετὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς τὸν ἔνδον ἡμῶν ἀνθρώπου καθαίρειν δυναμένας. Ποῖν γὰρ ὄφελος ἔσται τῷ τὸ σῶμα παρθένον ἡρηθῆσαντι, εἰ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ τῆς παρακοῆς μεμοίχευται δαίμονος; ἢ πῶς στεφανωθήσεται ὁ γαστριμαργίας μὲν καὶ πάσης σωματικῆς ἐπιθυμίας φεισάμενος, οἰήσεως δὲ καὶ φιλοδοξίας μὴ ἐπιμελησάμενος μήτε βραχείας ἀνεχόμενος θλίψεως, τῆς τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης μελλούσης ἀντισταθμίζειν πλάστιγγος τοῖς τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης ἐν πνεύματι διαπραξαμένοις ταπεινώσε-

Ἡ ἐγκράτεια εἶναι περιεκτικὸν ὄνομα ὀλων τῶν ἀρετῶν. Πρέπει λοιπὸν ἐκεῖνος ποῦ ἐγκρατεύεται, νὰ ἐγκρατεύεται σὲ ὅλα (Α' Κορ. 9, 25). Διότι ὅπως ὅταν ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἓνα μέλος του, ἔστω καὶ ἂν εἶναι τὸ πλέον μικρόν, ὄλος ὁ ἄνθρωπος παραμορφοῦται, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποῦ παραμελεῖ μίαν μόνον ἀρετὴν, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, καταστρέφει τὴν ὠραιότητα τῆς ἐγκρατείας. Πρέπει λοιπὸν νὰ μὴ περιορίζεται κανεὶς στὴν προσπάθεια ἀποκτήσεως τῶν σωματικῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ νὰ ἐπιμελῆται καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἡμποροῦν νὰ καθάρισον τὸν ἐσωτερικόν μας ἄνθρωπον. Γιατὶ ποῖα εἶναι ἡ ὠφέλεια σὲ ἐκεῖνον ποῦ ἐφύλαξε τὸ σῶμα του παρθενικόν ἔαν ἡ ψυχὴ του ἔχη μοιχευθῆ ἀπὸ τὸν δαίμονα τῆς παρακοῆς; Ἡ πῶς θὰ στεφανωθῆ ἐκεῖνος ποῦ ἀπέφυγε μὲν τὴν γαστριμαργία καὶ κάθη ἄλλην σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, ὅμως ἀμέλησε νὰ θεραπεύσῃ τὴν οἴησιν καὶ τὴν κενοδοξίαν, ἀλλ' οὔτε ὑπέμεινε τὴν παραμικρὰν λύπην, ποῦ θὰ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν δικαίαν κρίσιν ὡς ἀντιστάθμισμα, ὅταν θὰ κριθοῦν τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων μὲ βάσιν τὸ πνεῦμα τῆς ταπεινώσεως μὲ τὸ ὁποῖον ἐπράχθησαν;

ΣΧΟΛΙΟΝ

Οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ βάσει βιβλικῶν μαρτυριῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴν των πείραν ἐγνώριζαν, ὅτι ἡ ἀγιότης ἀποτελεῖ μίαν ἐνότητα ὄλων τῶν ἀρετῶν, μίαν πληρότητα πνευματικῆς ἐνεργείας. Κενὰ δὲν ἐπιτρέπονται, ἀπουσία ἀρετῆς δὲν νοεῖται. Ὡπως στὴν ἄλυσσιδα οἱ κρικοὶ εἶναι ἐνωμένοι ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον καὶ «ἔχονται ἀλλήλων», ἔτσι καὶ στὴν ψυχὴν τοῦ ἁγίου εἶναι ἀδιανόητος ἡ ὑπαρξις οἰουδήποτε κακοῦ. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἑνιαία καὶ ἡ εἶναι ὅλη ὑγιής ἢ ἓνα μέρος τῆς νοσεῖ, ὁπότε ὀλόκληρη μετέχει στὴν νόσον. Γι' αὐτὸ ἡ ἀγία ψυχὴ δὲν εἶναι νοσητὴν νὰ στερεῖται καὶ τῆς πλέον ἐλαχίστης ἀρετῆς.

Ὁ ἅγ. Δ. μεταφέρει εἰς τὸ σῶμα τὴν κατὰστασιν τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅπως παραμορφοῦται τὸ σῶμα, ὅταν ἓνα μέλος του ἀκρωτηριασθῆ, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ἀσχημίζει, ὅταν εἶναι στολισμένη μὲ ὅλες τῆς ἀρετῆς, ὅμως κάποια τῆς

λείπει. Καί όταν μολύνεται μία δύναμις τῆς ψυχῆς, ὁ μολυσμὸς διαβαίνει σὲ ὅλην τὴν ψυχὴν. Καὶ ἀκριθῶς μὲ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ὁ ἅγιος Πατὴρ θέλει νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν ἀνάγκην προσλήψεως ὅλων τῶν ἀρετῶν. Ἰδιαίτερος ἐπιμένει διὰ τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ὑπομονὴν σὺν διαφόροις ἀδικίαις. Χάρις δὲ εἰς τὴν ὑπομονὴν ὁ Θεὸς θὰ καλύψῃ ἄλλα ὑστερήματά μας, θὰ ἀντισταθμίσῃ τὴν ἔλλειψιν «ἐργῶν δικαιοσύνης».

μγ'

ΑΣΑΣ μὲν τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας οὕτω δεῖ μελετᾶν μισεῖν τοὺς ἀγωνιζομένους, ὥστε εἰς ἕξιν τὸ πρὸς αὐτὰς μῖσος κησασθαι, τὴν δὲ ἐπι τῶν βρωμάτων

ἐγκρατεῖαν οὕτως ἐχορῆν διατηρεῖν, ἵνα μὴ εἰς βδέλυξίν τινος αὐτῶν ἔλθῃ τις ποιεῖ τοῦτο γὰρ καὶ ἐπικατάραιόν ἐστιν καὶ δαιμονιώδες ὅλον. Οὐ γὰρ ὡς φανῶντων αὐτῶν, μὴ γένοιτο, ἀπεχόμεθα, ἀλλ' ἵνα τῶν πολλῶν καὶ χρησιῶν τροφῶν ἐαυτοὺς ἀποσπῶντες τὰ φλεγμαίνοντα μέρος τῆς σαρκὸς συμμέτρως κολάζωμεν, λοιπὸν δὲ ἵνα καὶ τὸ ἡμέτερον περίσσευμα εἰς οἰκονομίαν ἀρκοῦσαν τοῖς πτωχεύουσι γένηται, ὅπερ ἐστὶν ἀγάπης εἰλικρινοῦς γνώρισμα.

ἀπόδοσις

Οἱ ἀγωνιζόμενοι ἔτσι πρέπει νὰ φροντίζουν διὰ νὰ μισοῦν ὅλας τὰς παραλόγους

ἐπιθυμίας, ὥστε νὰ γίνῃ ἕξις εἰς αὐτοὺς τὸ μῖσος πρὸς αὐτάς. Ἀλλὰ τὴν ἐγκρατεῖαν εἰς τὰς διαφόρους τροφάς, ἔτσι πρέπει νὰ ἀσκοῦν, ὥστε νὰ μὴ φθάσῃ κανεὶς ποτὲ στὸ σημεῖον νὰ μισήσῃ καμμίαν ἀπὸ αὐτάς. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἐντελῶς κατηραμένον καὶ δαιμονικόν. Ἀπέχομεν ἀπὸ τὰς τροφάς ὅχι ἐπειδὴ εἶναι κακές — μὴ γένοιτο — ἀλλὰ περιορίζοντες τὴν χρῆσιν τῶν πολλῶν καὶ εὐχαρίστων τροφῶν, καταστέλλομεν ἔτσι μὲ συμμετρίαν τὰ φλογιζόμενα μέρη τῆς σαρκός. Ἐπίσης ἀποβλέπομεν ὅπως τὸ περίσσευμα τῆς ἐγκρατείας μας δοθῇ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πτωχῶν, πράγμα ποῦ ἀποτελεῖ τεκμήριον εἰλικρινοῦς ἀδελφικῆς ἀγάπης.

ΣΧΟΛΙΟΝ

Κάθε ἀρετὴ εἶναι κυρίως ἕξις, κατάστασις σταθερὰ σὲ κάποιο καλὸ, σὲ μία ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Μ. Βασίλειος λέγει «μέτρον ἀρετῆς τὸ μῖσος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν». Ἔτσι καὶ ὁ ἅγ. Δ. προτρέπει νὰ φθάσωμεν στὸ μῖσος γιὰ κάθε σαρκικὴ καὶ παράλογη ἐπιθυμία. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος διάξει πάντοτε τὸν ἑαυτόν του, ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μισήσῃ τις τροφὰς ποῦ γιὰ λόγους ἐγκρατείας ἀποφεύγει. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ μὴ παρασυρθῇ ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἀποστροφή, ἀλλὰ νὰ εὐρίσκεται πάντοτε μέσα στὰ πλαίσια τῆς γνώσεως μὲ τὴν ὁποίαν ἐνεργοῦμε τὴν ἐγκρατεῖαν, ποῦ σὲ ἐσχάτην ἀνάλυσιν γίνεται πρὸς καταστολὴ τῆς φλεγμονῆς τῆς σαρκός. Ὡς λογικὴ συνέπεια ἢ καὶ ὡς ἀγαθὴ πρόθεσις μορεῖ νὰ λογισθῇ τὸ ὅτι, ἐκεῖνο ποῦ ἡμεῖς γιὰ λόγους ἐγκρατείας δὲν δαπανῶμεν, τὸ δίδομεν σὲ πτωχοῦς. Πράγματι τὸ νὰ συμπιέζωμεν τις δαπάνες μας χάριν τῶν ἄλλων, εἶναι τεκμήριον ἀληθινῆς ἀγάπης.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΑΘΕ πιστός εδου-
θήσ και αγαπῶν τὸν
Θεόν, ἄς ἀπολαύσῃ
τὰ ἀγαθὰ τῆς ώραί-
ας και λαμπρῆς αὐ-
τῆς πανηγύρεως.
Κάθε δοῦλος πιστός,
ἄς εἰσέλθῃ μὲ χαρὰ
στὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου του. Ὅποιος ὑ-
πέφερε ἀπὸ τὴν νηστειάν, ἄς πάρῃ τῶρα
τὸν μισθόν του. Ὅποιος ἐργάστηκε (τὴν
ἀρετὴν) ἀπὸ τὴν πρώτην ὥρα, σήμερα ἄς
δεχθῇ τὴν δίκαιη ὀφειλή. Ὅποιος προσ-
ῆλθε μετὰ τὴν τρίτην ὥραν, ἄς ἐορτιάσῃ
μὲ χαρὰ. Ὅποιος ἔφθασε στὴν ἔκτην ὥ-
ραν, ἄς μὴν ἀμφιβάλλῃ, διότι δὲν θὰ χά-
σῃ τὴν δωρεά. Ὅποιος καθυστέρησε μέ-
χρι τὴν ἑνάτην ὥραν, ἄς προσέλθῃ χω-
ρὶς ἐνδοιασμοῦς. Ὅποιος ἔφθασε μόλις
τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, ἄς μὴ δειλιάσῃ γιὰ
τὴν ἀργοπορίαν του· γιατί ὁ Κύριος εἶ-
ναι φιλόανθρωπος και δέχεται τὸν ἔσχα-
τον ὅπως και τὸν πρῶτον. Ἐναπαύει τὸν
προσελθόντα στὴν ἐνδεκάτην ὥραν, ὅπως
ἐκείνον ποὺ ἐργάστηκε ἀπὸ τὴν πρώτη.
Και τὸν τελευταῖον ἐλεεῖ και τὸν πρῶτον
ἱκανοποιεῖ. Και εἰς ἐκείνον δίδει και
σὲ τοῦτον χαρίζει. Και τὰ ἔργα ἀποδέχ-
εται και τὴν διάθεση δὲν ἀπορρίπτει. Και
τὴν πρᾶξη ἀμοίβει και τὴν πρόθεση ἐ-
παινεῖ.

Λοιπὸν εἰσέλθετε ὅλοι εἰς τὴν χαρὰν
τοῦ Κυρίου μας. Και οἱ πρῶτοι και οἱ
δεύτεροι λάβετε τὸν μισθόν σας. Οἱ πλού-
σιοι και οἱ πτωχοὶ ἐνωθήτε ἀδελφικά.
Ὅσοι ἀγωνισταὶ και ὄσοι χλιαροὶ, τι-
μῆσατε τὴν μεγάλην αὐτὴν ἡμέραν. Ὅ-
σοι ἐνηστεύσατε και ὄσοι δὲν ἐνηστεύ-
σατε, σήμερα εὐφρανθήτε. Τὸ πνευματι-

κὸν τραπέζι εἶναι γεμάτο, ὅλοι τρυφήσε-
τε. Τὸ μοσχάρι (ὁ Χριστός) εἶναι ἀνε-
ξάντητο, κανεὶς νὰ μὴν ἐξέλθῃ (ἀπὸ
τὸν Ναὸν) πεινασμένος. Ὅλοι ἀπολαύσε-
τε μέσα στὸ συμπόσιο τῆς Πίστεως. Ὅ-
λοι ἀπολαύσετε ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῆς ἀγα-
θότητος τοῦ Θεοῦ. Κανεὶς νὰ μὴν θρηνη-
γῇ γιὰ τὴν φτώχεια του, γιατί φανερώθηκε
ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ γιὰ ὅλους. Κανεὶς
πλέον νὰ μὴν ὀδυρεται γιὰ τὴν ἁμαρτίαν
του, διότι ἀνέτειλεν ἀπὸ τὸν ἴαφο τοῦ
Χριστοῦ ἄφεσις. Κανεὶς πλέον νὰ μὴ φο-
βᾶται τὸν θάνατον, γιατί μᾶς ἔσωσεν ὁ
θάνατος τοῦ Σωτήρος. Ἐόδυσε τὴν φωτιά
τοῦ θανάτου ὁ Χριστός. Λαφραγῶγησε
τὸν Ἄδην αὐτὸς ποὺ κατέβηκε στὸν Ἄ-
δη. Πικράθηκε ὁ Ἄδης ἀπὸ τὴ γεῦση
τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ. Και αὐτὸ εἶ-
ναι ποὺ προεῖπε ὁ Προφήτης Ἡσαΐας:
Ὁ Ἄδης ποὺ σὲ συνάντησε σὶα σκοτει-
νὰ ἄντρα του, πικράθηκε. Πικράθηκε
γιατί νεκρώθηκε. Πικράθηκε γιατί ἐ-
ξουθενώθηκε. Πικράθηκε γιατί δέθηκε.
Πῆρε σῶμα και βρέθηκε μπροστὰ στὸν
Θεόν. Πῆρε γῆ και συνάντησε οὐρανόν.
Πῆρε ἐκεῖνο ποὺ ἔβλεπε και κρημνίστη-
κε ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔβλεπε. Ποῦ εἶ-
ναι, θάνατε, τὸ φαρμακερὸ κεντρί σου;
ποῦ εἶναι, θάνατε, ἡ νίκη σου; Ἀναστή-
θηκε ὁ Χριστός και οὐ κατέπεσε. Ἀνα-
στήθηκε ὁ Χριστός και οἱ δαίμονες ἔ-
πεσαν. Ἀναστήθηκε ὁ Χριστός και οἱ
Ἄγγελοι χαίρονται. Ἀναστήθηκε ὁ
Χριστός και κανεὶς νεκρὸς δὲν ὑπάρχει
σὶα μνήματα. Γιατί ἀφοῦ ἀναστήθηκε ὁ
Χριστός ἀπὸ τὴν νεκρότητα, ἐγινε ἀρχὴ
γιὰ ὅλους τοὺς νεκροὺς. Εἰς Αὐτὸν πρό-
πει ἡ δόξα και ἡ δύναμις σὶα ὅσους αἰῶνες
τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ*

ί συνοπτικές σκέψεις περί Παραδόσεως και παραδόσεων του προηγούμενου πρώτου τεύχους του περιοδικού «Παράδοση» επιβάλλουν μιάν απαραίτητη αποσαφήνιση, αφού ο βα-

σικός στόχος του υπόψη περιοδικού είναι η εύγενική φιλοδοξία της εξαγγελίας και διασώσεως των εθνικών παραδόσεων και δσων παραδόσεων, που χωρίς να είναι εθνικές, εμπνύουν στον χώρο του Έθνους.

Αν θέλουμε να είμαστε αντικειμενικοί και αληθινοί και να βλέπουμε με δραση βαθειά και πλατειά και αν έχουμε την αγία έφεση να επισημάνουμε το ζητούμενο, θα πρέπει να έλευθρωθούμε προηγούμενως από τις στενές υποκειμενικές «δόξες» μας, να παραιτηθούμε από την έπιθυμία συστολής των μεγάλων πραγμάτων στα μέτρα μας και να διασταλούμε — όσο είναι δυνατό — για να άγκαλιάσουμε τα θεμελιακά προβλήματα μας. Έτσι, λυτρωμένοι από τις έπιήρειες των προσωπικών παθών μας, που μικραίνουν την έμβέλεια της πνευματικής μας όρασεως και διαστρέφουν την γεύση μας, θα μπορούσαμε να πετάξουμε προς όλα τα έφικτα ύψη και βάθη της ιστο-

ρικής μας μοίρας και να άνιχνεύσουμε με άτειο μάτι και ιερό δέος τον δρόμο που διανύσαμε, τις άφετηρίες μας, που τώρα είμαστε, που πρέπει και πώς πρέπει να βαδίσουμε.

Λοιπόν, από που θα άρχίσουμε: Άπό που άλλου; Άπό το «Έν άρχή ην ό Λόγος». Άπό τον Λόγον, άναμφίβολα, διότι «πάντα δι' αυτού έγένετο, και χωρίς αυτού έγένετο ούδ' έν ό γεγονός». Και διότι «έν αυτώ ζωή ην, και η ζωή ην το φώς των ανθρώπων» (Ίω. α', 1-4).

Ήδη βρισκόμαστε στην άφετηρία της ύπάρξεώς μας, που προδιαγράφει και την περιπέτεια της ιστορίας του κόσμου. Και συνεχίζουμε: «Όσοι δ' έλαβον αυτόν, έδωκεν αυτοίς έξουσίαν τέκνα Θεου γενέσθαι, τοίς πιστεύουσιν εις το όνομα αυτού» (Ίωάν. 12). Μέσα σ' αυτή τη φράση συμπυκνώνεται όλο το νόημα της ζωής, όλη η μακαριότης και η εύγένεια των ανθρώπων, που «έλαβον αυτόν» και όλη η τραγικότης της ανθρωπότητας που τον άγνόησε. Ή ιστορία άπ' έδω και πέρα γράφεται άνάλογα με την στάση που παίρνει ό κόσμος άπέναντι στη «ζωή και το φώς των ανθρώπων».

Ίσως μου παρατηρηθ'η, ότι άντι να προσγειωθώ στην περιγραφή των παραδόσεων του Έθνους, κάνω θεολογία. Αυτό είναι αλήθεια, γιατί το θεμέλιο του Έθνους είναι η θεολογία. Χωρίς θεολογία δέν μπορούμε να θεμελιώσουμε τις παραδόσεις. Αν δέν άναζητήσουμε «τάς πρώτας άρχάς», είναι άδύνατο να άποφύγουμε τον ψόγο, ότι παίζουμε με τα δσα και τα «τι-

* Το παρόν άρθρον άποτελεί συνέχεια και άνάπτυξη άρθρου μας, που δημοσιεύτηκε με τον τίτλο «Παράδοση» στο όμώνυμο καλό και άδελφό Περιοδικό του κ. Ί. Χατζηφώτη, το όποιο και συνιστούμε.

μιάτατα». Όλα τὰ ἔθνη ἔχουν τὴν «θεολογία» τους. Καὶ ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ, σὰν «δεισιδαιμονεστέρα», πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μὴν ἔχη τὴν θεολογία της; Ἀπὸ τὴν πρώτη αὐγὴ τῆς ἰστορίας μας, ἀπὸ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους διακρινόμαστε γιὰ τὴν θεοσέβειά μας, γιὰ τὴν πίστη μας στοὺς «Θεοὺς» στὸν «Ἄγνωστο Θεὸ» καὶ γιὰ τὸ: «ἀπὸ Διὸς ἄρχεσθαι».

Καὶ ὅταν ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὁ Παῦλος, κατὰ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ τρόπο διεκήρυξε ἀπὸ τοῦ πιδ σεβασίου χώρου γιὰ τοὺς Ἕλληνες, ἀπὸ τὸν Ἄρειον Πάγον ὅτι «ὄν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλω ὑμῖν» (Πραξ. ιζ', 22-31). Κι' ἔτσι, ἀντὶ τοῦ δωδεκαθέου καὶ τοῦ «Ἀγνώστου», ὁ ἑλληνισμὸς ὕστερα ἀπὸ φιλοσοφικὰς διεργασίας δέχτηκε τὸν «ἐν ἀρχῇ» Σαρκωθέντα Λόγον. Καὶ ἐπειδὴ «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο» (Ἰωάν. α', 18).

Τὸ ἅγιο Βυζάντιό μας, στὴν συγκεκριμένη περιοχὴ τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, ἀνακίωνεσε ὅλα τὰ παραδοσιακὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλληνισμοῦ μέσα στὴ φωτιὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὅ,τι ἀνθεξε στὸ καμίνι τῆς δοκιμασίας ἀπὸ τὰ «παλαιὰ» σώθηκε. Ὅ,τι ἦταν σάπιο ἔγινε στάχτη. Ἔτσι ἀπὸ τὴν ἔνωση καὶ τὸ καθαρτήριο πῦρ ἔμεινε μόνον ἡ Ὁρθοδοξία, δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία, πού συνήγαγε ἀπὸ κάθε φυλὴ, λαὸ καὶ γλῶσσα ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, πού δέχτηκαν μὲ πίστη καὶ ἀγάπη τὸν Σαρκωθέντα Λόγο.

Ἡ Ἐκκλησία σὰν δύναμη ἀναμορφωτικὴ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς, μὲ τὰ ὑπερφυσικὰς ἐνεργείας Μυστήρια καὶ τὴν οὐράνια Διδαχὴ της διεμόρφωνε τὴν ζωὴ, τὴν σκέψη καὶ τὸ βίωμα τῶν τέως «Ἑλλήνων» σὲ Ὁρθόδοξους Χριστιανούς. Ἔτσι δημιουργήθηκε τὸ ἦθος καὶ οἱ Παραδόσεις τῆς φυλῆς. Θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι ὁ Ἕλληνας, χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν φυλετικὴν του ἰδιομορφία, ἔγινε περισσότερο Χριστιανὸς καὶ λιγώτερο Ἕλλη-

νας. Γιατὶ πρέπει νὰ τὸ ποῦμε πλέον καθαρά, ὅτι ὅπου ὁ Χριστιανισμὸς ἔγινε ἀποδεκτὸς καὶ συνέστησε Ἐκκλησίες, ἐκεῖ καὶ τὸ φυλετικὸ χρώμα ξεθώριασε. Μὲ ἄλλα λόγια, τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα, τὰ τραυματισμένα, τὰ τυφλὰ, τὰ βυθισμένα στὸ σκοτάδι τῆς ἀγνώσεως, τὰ ἐμπαιζόμενα ἀπὸ τοὺς δαίμονες, ἦρθε ὁ Χριστὸς, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, νὰ τὰ λυτρώσῃ ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς δυνάστες τους, νὰ τὰ καθάρισῃ, νὰ τὰ φωτίσῃ καὶ τὰ ἐνώσῃ «εἰς ἓν» μέσα στὴν Ἐκκλησίαν Του καὶ ἐκεῖ νὰ τὰ θεώσῃ. Καὶ ἔτσι ἐδομήθη μιὰ παγκόσμια Ἐκκλησία, πού σὰν κῶρος συναντήσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, σὰν κιβωτὸς σωτηρίας, σὰν νέος κόσμος, νέα ἡθῆ, νέα ζωὴ, δέχτηκε στοὺς κόλπους της ὅλες τὶς φυλὰς, ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἀφωμιώθηκαν σὲ μορφὴ πανανθρώπινης κοινωνίας ἐνωμένης μὲ κοινὴν πίστη καὶ ἀγάπη στὸ Χριστό, μὲ Κεφαλὴν τὸν Χριστὸ καὶ Σῶμα Του ὅλοι αὐτοί. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ νόημα ἔχει ὁ Ἀποστολικὸς λόγος: «Πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληνας, οὐκ ἔνι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος» (Γαλ. δ', 26-28).

Στὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τοῦ ἁγίου Βυζαντίου μας, μὲ ὅλες τὶς σκιερὰς πλευρὰς του, κυριάρχησεν ἡ ἰδέα, τὸ βίωμα, ἡ φορὰ καὶ ὁ προανατολισμὸς γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀνθρώπινη τελειότητα. Μὲ ἀφετηρίες καὶ ὀδηγητικὸς κανόνες ζωῆς τὶς Ὁρθόδοξες πνευματικὰς παραδόσεις, μὲ τὴν τήρησιν τῆς Ἀποστολικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως, πού κωδικοποιήθηκαν σὲ Ἱεροὺς Κανόνες καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων, οἱ βυζαντινοὶ — πού ἦσαν ἓνα κράμα ἑλληνικότητα καὶ χριστιανισμοῦ — δὲν διεμόρφωναν μόνον νοοτροπία μὲ βάση τοὺς παραπάνω παράγοντες, ἀλλὰ διαπτότιζαν καὶ ὅλο τὸ εἶναι τους γιὰ νὰ γίνουν τέλειοι ἐν Χριστῷ.

Τὸ ἀναρίθμητο πλῆθος τῶν φορητῶν Εἰκόνων, οἱ νωπογραφίαι, τὰ ψη-

φιδωτά, τὰ μωσαϊκά, πού ἐκάλυπταν τὶς ἐπιφάνειες τῶν Ὁρθοδόξων Ναῶν, οἱ μινιατοῦρες πού κοσμοῦσαν τὰ χειρόγραφα μὲ τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ θεολογικά κείμενα, ἀποτελοῦν τὰ πλέον ἰσχυρὰ τεκμήρια τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο λειτουργοῦσε ἡ ψυχὴ τῶν βυζαντινῶν. Ἄν σ' αὐτὰ προσθέσουμε τοὺς κεντητοὺς Ἐπιταφίους, τὰ ἐπιτραχήλια καὶ γενικά τὰ ἐκκλησιαστικά σκεύη, ὅλα μὲ θρησκευτικὰ θέματα, ἔχουμε ὀλόκληρη τὴν ψυχὴ τῶν βυζαντινῶν ζυμωμένη μὲ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὴν Ὁρθόδοξη Λατρεία. Δηλαδὴ βλέπουμε μιὰ συνειδηση κυριαρχημένη ἀπὸ ὀρθόδοξη θρησκευτικότητα. Μὲ ἄλλα λόγια κέντρο βασικὸ τῆς ζωῆς τῶν βυζαντινῶν ἦταν ὁ Χριστός. Μέριμνά τους τὸ «πᾶσαν τὴν διωτικὴν ἀποθώμεθα μέριμναν». Σκοπὸς τους ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς μὲ τὴν παραδοσιακὴ μεθόδολογία: ἱερὸς Ἀκολουθίας, θεία Λειτουργία, Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἀδιάλειπτη προσευχή, νηστείες, ἀναγνώσεις πνευματικῶν βιβλίων στὸ σπῆτι καὶ γενικά ἡ εὐαγγελικὴ ζωὴ μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ εἶτε στὰ πλαίσια τῆς οἰκογενείας, εἶτε στὰ Μοναστήρια πού φώτιζαν τοὺς λαϊκοὺς.

• • •

Φυσικὸ ἀνακύπτει ἐδῶ τὸ ἐρώτημα: αὐτὰ τὰ στοιχεῖα πού συγκροτοῦσαν τὴν ζωὴ τῶν βυζαντινῶν χριστιανῶν, μαζὶ μὲ τὶς βιωτικὲς ἐργασίες των, ἤσαν ἱκανὰ νὰ καλύψουν τὶς ἀνάγκες τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ; Ψυχαγωγίες δὲν εἶχαν; Τὸ καλαισθητικὸ τους πῶς λειτουργοῦσε; Διασκεδάσεις δὲν ἤθελαν; Ἡ καλλιτεχνία κάθε μορφῆς πού ἀπευθύνεται στὰ μάτια καὶ τὴν ἀκοή, δὲν τοὺς συγκινοῦσε; Ἡ ἀπάντηση εἶναι εὐκόλη. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ εἶναι ἀνευδεής, εἶναι αὐτάρκης, εἶναι μακάρια στὴν σχετικὴ πληρότητά της. Ψυχαγωγία γιὰ τοὺς ἀληθινοὺς χριστιανοὺς εἶναι ὁ Χριστός. Κάθε εἶδος καλαισθησίας βρίσκεται στὸν Χριστὸ. Κάθε ἰδέα τοῦ καλοῦ καὶ ὡραίου, ὄρατοῦ καὶ ἀκουστοῦ, ἀνακαλύπτεται στὴν ἱεροσωπικὴ σχέση μὲ τὸν Χριστό. Ὁ,τι

γεννάει τὸν ἔρωτα, στὶς πὸ ἀγίες καὶ θεῖες μορφές, ὑπάρχει στὸν Χριστό. Ἡ ψυχὴ λέγει μαζὶ μὲ τὸν ἱεροψάλτη Δαβὶδ: «Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὄφθηναι μοι τὴν δόξαν σου» καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἀσματίζουσα νύμφη τοῦ «Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων» ψάλλει: «Τί ὡραιώθης καὶ τί ἠδύνθης ἀγάπη ἐν τρυφαῖς σου»;

Θὰ μπορούσε λοιπὸν νὰ ὑποστηρικθῆ ὅτι ὁ Χριστοκεντρισμὸς ἀποτελοῦσε βασικὴ Παράδοση στὸ βίο τῶν βυζαντινῶν ἢ Ρωμαίων χριστιανῶν. Καὶ ἦταν Παράδοση γιὰτὶ ἐβίωσαντο «ὄ,τι πάντοτε, πανταχοῦ, ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη» κατὰ τὸν ὄρισμὸ τοῦ ἁγίου Βικεντίου ἐκ Λειρίνης. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ στὰ πλαίσια τῆς Ὁρθοδοξίας, ἦταν φαινόμενο καθολικὸ, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ ἐπιστεύετο καὶ ἐβιοῦτο, γι' αὐτὸ καὶ ἔπαιρνε τὸν χαρακτηρισμὸ καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς Παράδοσεως, ἀφοῦ τὸ πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας, ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κυμένη στὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, μαρτυροῦσαν ἐμπειρικὰ γιὰ τὴν μοναδικότητα τῆς ἐν Θεῷ ζωῆς.

Κέντρο λοιπὸν συνειδητοποιημένον ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Βυζαντινοῦ ἦταν ἡ Ὁρθόδοξη ζωὴ, πού ἀπέρρεεν ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, ὅπως τὸ ἐρμήνευσαν οἱ Οἰκουμενικὲς καὶ Τοπικὲς Σύνοδοι καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες. Καὶ ἡ θεμελιώδης ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἦσαν οἱ βίοι τῶν Ἀγίων. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἔθνους ἦταν ἔντονα χριστιανικὴ

• • •

Βέβαια εἶναι αὐτονόητον, ὅτι μὲ τὰ παραπάνω δὲν ἰσχυρίζομαστε πῶς τὸ βυζαντινὸ στὸ σύνολό του ἀποτελοῦσε ἓνα Ἔθνος ἁγίων. Ὁχι. Ὑπῆρχεν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα μέχρι τὸν τελευταῖο πολίτη καὶ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη μέχρι τὸν ταπεινὸ μοναχὸν ἡ δυνατότης ἐκτροπῆς σὲ πολὺμορφες κακίες καὶ σὲ εἰδεχθῆ ἐγκλήματα. Ὅπως μάλιστα συνέβαιναν καὶ συχνὰ καὶ σὲ τρομακτικὴ πολλὰς φορὲς ἔκταση. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται γι' αὐτά. Ἐκεῖνο πού ἦταν σημαντικὸν ἦταν ἡ πάγια καὶ θεωρητι-

καὶ ἀναμφισβήτητη ὀρθόδοξη πορεία τοῦ Ἑθνους, πὸ οἱ ἔκτροπές ἀποτελοῦσαν παραφωνία. Δηλαδή τὰ πάσης φύσεως κακά, σὰν ἁμαρτίες, δὲν εἶχαν θεωρητικὸ ὑπόβαθρο δικαιοσύσεως. Οἱ ἁμαρτίες ἦσαν ἁμαρτίες. Καὶ αὐτὸ δὲν φανερώνει μόνο, ὅτι ὁ λαὸς ἦταν προανατολισμένος στὴς ἠθικοπνευματικὲς καὶ θρησκευτικὲς παραδόσεις του, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶχε πνευματικὰ διαφθαρεῖ, ἀφοῦ κι' ὅταν ἀκόμα ἀμάρτανε, ἐγνώριζε ὅτι ἦταν ἔνοχος. Τὸ σημεῖον αὐτὸ εἶναι μεγάλης σημασίας. Γιατὶ δὲν ἔχει πολὺ βάρος τὸ νὰ ἁμαρτάνη ὁ ἀδύνατος ἄνθρωπος. Σημασία ἔχει ὅτι ξεύρει ὅτι ἁμαρτάνει καὶ μετανοεῖ, ὅποτε ἐπανερχεται στὸν ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ ρυθμὸ τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ Βυζάντιο διετήρησε τὴν σχετικὰ πνευματικὴ ὑγεία του, χάρις στὴν ὁποία κρατήθηκε σὰν ἀήττητη αὐτοκρατορία χίλια καὶ πλεόν χρόνια.

Σήμερα εἶναι ἱστορικὰ ἐξακριβωμένον, ὅτι πρὶν δουλωθῆ τὸ Βυζάντιον εἶχε προηγηθῆ ἐκτεταμένη ἔκτροπή ἀπὸ τὴς Παραδόσεις του, ὁ λαὸς ἔπεσε σὲ πνευματικὴ ραθυμία καὶ ὁ Κληρὸς σὲ μεγάλο βαθμὸν ἀκολούθησε τὸ γενικώτερο ρεῦμα τῆς ὑποστολῆς στοὺς πνευματικὸς ἀγῶνες τῆς Ὁρθοδοξίας.

Διάσημοι κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ τῆς ἐποχῆς, μὲ προφητικότητα, εἰδοποιούσαν πρὸς ὄλες τὴς κατευθύνσεις, ὅτι ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴς ὀρθόδοξης Παραδόσεις — πὸ ὁδηγοῦσε στὴν ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεὸν — θὰ εἶχε μοιραίες συνέπειες γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Ἑθνους. Καὶ ὅταν τὸ ποτήρι τῆς θείας ὀργῆς ξεχειλίσει, ὁ Θεὸς σήκωσε τὴ χάρις Του, γιὰ νὰ παραδώσῃ τὸ λαὸ Του σὲ ὀδυνηρὴ παιδαγωγία μὲ τὰ πικρὰ φάρμακα τῆς δουλείας. Εἶναι πολὺ ἐκφραστικὴ ἡ περιγραφή τοῦ χρονικογράφου Δοῦκα, πὸ κατὰ τὴν τελευταία ἡμέρα τῆς πολιορκίας τῆς Πόλεως, εἶδαν τὴν ὀλόφωτη νεφέλη πὸ τὴν σκέπαζε νὰ ἀνασύρεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ ἀφήνεται ἡ Πόλις τῆς Θεοτόκου γυμνὴ ἀπὸ τὴν ἀπροσμάχη προστασία Της στὴν βουλιμία τῶν

ἀγαρηνῶν. Καὶ ἡ ἱστορία ἐπανελήφθη. Ὅτι συνέβαινε μὲ τὸν ἀγαπητὸν τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ, ἔτσι τώρα ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἔπρεπε νὰ πιῆ τὸ πικρὸ ποτήρι τῆς αἰχμαλωσίας 400 ὀλόκληρα χρόνια, ὅσα χρόνια αἰχμαλωτίστηκε στὴ Βαβυλώνα ὁ Ἰσραήλ. Τέλος, τὸ χριστιανικὸ Κράτος κατέρρευσε ὄχι μόνο γιὰ τὸ αἷμα τοῦ Σαρκωθέντος Θεοῦ εἶναι ἀσύλληπτα ἀκριβό, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ ἄξια τοῦ ἀνθρώπου, πὸ ἀρνεῖται τὸν Θεὸν, εἶναι ἀφάνταστα μεγάλη... Καὶ ἤρθε ἡ μαύρη σκλαβιά τῶν σωμάτων, πὸ φυσικὰ δὲν εἶναι χειρότερη ἀπὸ τὴ σκλαβιά τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοὺς ἀοράτους τυράννους...

• • •

Ὅσοι δὲν εἶχαν διαστραφῆ, ξαναγύρισαν κλαίοντες καὶ μὲ συντριβὴ μετανοίας στὴν παραδοσιακὴ ζωὴ καὶ στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Γιατὶ εἶναι εἰπωμένο ἐν ἀγίῳ Πνεύματι: «Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου». Μέσα στὸ σκοτάδι τῆς αἰχμαλωσίας ἔφεγγε τὸ φαιδρὸ φῶς τῆς πίστεως στὸν Θεὸν καὶ τῆς ἐλπίδας, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ χάριζε πάλι τὴν ἐλευθερία τοῦ Ἑθνους, ἔστω κολλοβωμένον. Ἡ προσδοκία κράτησε τέσσερις αἰῶνες. Καὶ ἤρθε τὸ εὐλογημένο '21. Μαζὶ μὲ τὴν περιορισμένου χώρου ἀνάκτηση τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας, ἀναδύθηκε ἕνα σύνολο ἀνθρώπων σὲ μιὰ ποικίλη κλίμακα «ἀνθρωπισμοῦ» καὶ πνευματικότητας. Ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ τεκμήρια πὸ ὑπάρχουν, φαίνεται ὅτι οἱ ἐλευθερωθέντες βυζαντινοὶ — δὲν ἔχει σημασία πῶς λέγονται, βυζαντινοί, ρωμαῖοι, Ἕλληνες, γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐρίζουμε — εἶχαν κυριαρχοῦσα τὴν Ὁρθόδοξη θρησκευτικὴτητα, ὄχι ἀπηλλαγμένη ὅμως ἀπὸ δεισιδαιμονίες, πὸ ὀφείλοντο στὴν ἄγνοια.

Ἄλλὰ ἐνῶ στὸ Βυζάντιο οἱ χριστιανοὶ ζοῦσαν τὴν Ὁρθοδοξία τους σὲ κῶρο στεγανὸ «ἀνεπίβατον λύκοις», τώρα μαζὶ μὲ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἐλευθερίας των, κάπως ἀγνισμένοι, κάπως ὑπανάπτουκοι ἀπ' τὴς θλίψεις τοῦ τυράννου, βρέθηκαν ἔκθετοι εἰς τὰ Δυτικὰ ρεύματα καὶ στὸν ἀνταγωνισμὸ προτεσταντῶν καὶ παπικῶν, ποῖος κακέκτυπος χριστιαν-

νισμός από τους δύο να τους αλλοιώσει την αληθινή πίστη. Και η θλιβερή αυτή άμιμλά τους συνήθως δεν ξιμενε χωρίς κέρδη.

Στους δούλους χριστιανούς μόλις ανέπνευσαν την έλευθερία, δηλαδή όταν απέκτησαν την δυνατότητα να κρίνουν και να εκλέγουν, εκτός από τα παραδοσιακά όρθόδοξα ξθη τους, τους προσεφέρθη και τὸ χρυσωμένο χάπι τῆς δυτικῆς «κουλτούρας». Λίγος άθεισμός με ύποδομή ψευτοεπιστημονική, λίγη έλευθερία ήθῶν, πὸ έστηρίζετο σὲ «εὐρείες άντιλήψεις», λίγος άνθρωπισμός, γεννηθείς στο κλίμα τῆς βασιλείας τοῦ λόγου, λίγος σοσιαλκομμουνισμός και μαρξισμός, πὸ προέκυψαν από ένα εἶδωλο κόσμου χωρίς Θεόν, όλα αυτά μαζί με την πρακτική δραστηριότητα τοῦ έγκαθιδρυμένου προτεσταντισμοῦ στο πρόσωπο τοῦ Ὁθωνος και κάποιων Φαρμακιδιδων, ὁ λαός περνούσε μιὰ σοβαρή κρίση, οἱ σκέψεις του επηρεάζοντο και η Ὁρθοδοξία του επθείρετο, βοηθούσης εἰς τοῦτο και τῆς συμφύτου άμελείας. Ἄλλωστε η πτώση, όταν συντελείται σταδιακά, δέν γίνεται αισθητή. Και ὅσο τὸ κακὸ επεκτείνεται, τόσο και δικαίώνεται, γιατί αρχίζει κανείς να άμφιβάλλη αν η άλήθεια βρίσκεται στους ὀλίγους και ὄχι στους πολλούς.

* * *

Ἐν τῷ μεταξὺ μέσα στη σύγχυση τοῦ νοθευμένου χριστιανισμοῦ και στην εκτεταμένη άπάμβλυση τῆς αἰσθήσεως για τῆς Ὁρθόδοξης Παραδόσεις, περνούσαν άπαρατήρητα τὰ κύματα τῆς νόθου θρησκευτικῆς και πνευματικῆς άγωγῆς, πὸ λανθανόντως αλλοίωσαν την ψυχή τοῦ λαοῦ. Τὸ ξργο τῆς επίζηλης «οικοδομῆς» εἶχαν αναλάβει οἱ «φωτισμένοι» από την Δύση ὀρθολογιστάι, εἶτε διδάσκαλοι τῆς θεολογίας εἶτε άλλων επιστημῶν, πὸ μετέφεραν στην άρρωστημένη Ἐλλάδα ένα προτεσταντισμὸ «με δόσεις», εἶτε αυτοχειροτόνητοι εγχώριοι καλοπροαίρετοι χριστιανοί, λαϊκοί και Κληρικοί, πὸ εἶχαν την άτυχία να μὴν έχουν γευθῆ τὸν ήδὸν και ζωοποιὸν τῆς Ὁρθοδοξίας, πὸ αγιάζει και θεώνει τὸν άνθρωπο.

Κι' έτσι «άντιστάσεως μὴ οὔσης» — άφοῦ ὅσα μοναστήρια δέν κατέκειντο σὲ ερείπια ήσαν φωληές για κόρακες και γλαῦκες — βρέθηκε από μισὸν ήδη αἰώνα, σχεδὸν ὀλόκληρος ὁ Ὁρθόδοξος έλλαδικὸς χώρος στο μαγνητικὸ πεδίο ένδὸς πτωχεύοντος την άνθρώπινη προσωπικότητα κινήματος εὐσεβιστικοῦ με τὰ γνωστὰ χαρακτηριστικά του, πὸ εἶχε κλιμακώσει τὰ διάφορα κοινωνικά επίπεδα, με άποκορύφωση την καλλιέργεια τοῦ «έλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ». Ἄπο την «εὐεργετική» επίδραση τοῦ κινήματος εἶχαν εἰσαιρεθῆ κάποιες παρυφές τῆς Ἐλλάδος, τὰ νησιά και τὰ χωριά, γιατί επέμεναν να τρέφονται με τὸ παραδοσιακὸ ψωμὶ και να μεθοῦν με τὸ παπαδιαμάντειο κρασί, άφοῦ εἶχαν την δυνατότητα να βρίσκωνται σὲ γεωγραφική άπόσταση ασφαλείας από τὰ «μολυνόμενα» κέντρα.

* * *

Ἄλλα τὸ φαινόμενο τοῦ εὐσεβισμοῦ, ὅπως εἶναι επόμενο, έχει καταστή «σημεῖον άντιλεγόμενον», κι' αυτό επείδη αὐτοί πὸ τὸ σαρκῶνον εἶναι ὀρθόδοξοι χριστιανοί, τουλάχιστον κατά τὸ ὀμολογιακὸ μέρος και την συνεπή εκτέλεση τῶν χριστιανικῶν «καθηκόντων». Στο βάθος ὅμως πρόκειται για ένα χριστιανικὸ φαρισαϊσμόν, αν τὸ εἶδος αὐτὸ σὲ εσχάτη άνάλυση σημαίνει αὐτάρκειαν εν τῇ πτωχείᾳ, έλλειψη αὐτογνωσίας, περιορισμὸ τῆς δυνατότητος πρὸς θέωση τοῦ ανθρώπου, έπαρση για τὰ μικρὰ επτεύγματα, άγνοια τῆς ανθρωπίνης άθλιότητος και τοῦ πλοῦτου τῆς χάριτος τοῦ αγίου Πνεύματος, τακτοποίηση τῶν ήθῶν εν άδιαφορία δια τὰ δυναστεύοντα την ψυχή πάθη, άπουσία προσευχῆς, έλλειψη αὐτομεμψίας και ταπεινώσεως. Γενικά δὲ ὁ εὐσεβισμὸς ταυτίζεται με την άλλοτρίωση από την παραδοσιακή βίωση τῆς Ὁρθοδοξίας και συντάσσεται με την νοοτροπία και τὰ εναλλασσόμενα σχήματα ζωῆς προτεσταντισμοῦ και ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Ἄναλύνοντας κανείς τὸν εὐσεβισμὸ θά μπορούσε να ανακαλύψη μιὰ σύνθεση από στοιχεία Ὁρθοδοξίας και Δυτικισμοῦ, δηλαδή «λίγο άπ' όλα». Γι' αὐτὸ

είναι πάρα πολύ δύσκολο νὰ τὸν ψέξῃ κανεὶς, ρίχνοντάς του καταπρόσωπο τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Δυτικοῦ μὲ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο ὄνομα. Γιατὶ στὸ κάτω-κάτω, ἐνῶ ἀγνοεῖ τὰ πνευματικὰ μεγαλεῖα ποὺ χαρίζει ἡ βίωση τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅμως συντηρεῖ ὄλες τὶς ἀρχές (principia) καὶ τὶς συμβολικὲς ἐκφράσεις τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ σύγχυση ἀρχίζει μὲ τὴν ταύτιση συμβόλων καὶ οὐσίας. Καὶ ἐπειδὴ οἱ φορεῖς τοῦ εὐσεβισμοῦ — κυρίως λαϊκοὶ ἢ κληρικοί, ποὺ δὲν «εὔρον τὴν πρᾶξιν εἰς θεωρίας ἐπίβασιν» — ἐξέλαβαν τὰ σύμβολα ὡς οὐσία, παρουσίασαν ἔτσι ἕνα χριστιανισμὸ, ποὺ συναντᾶται καὶ μὲ τὸν δήμορφο τῆς ἐσπερίας καὶ μὲ ἕνα λανθάνοντα ἀνθρωπισμὸν. Ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ ὅτι ἀγνόησε τελείως τὴν ἐν Χριστῷ μυστικὴ ζωὴ, τὸ ὅτι διέστρεψε τὴν Πατρολογικὴ Θεολογία καὶ ἐμμέσως ἀπέρριψε τοὺς Νηπητικὸς Πατέρες καὶ τὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμὸ, ἐνῶ ἐγκολπώθηκε πλήθῃ ἀνεστῶτων ἀνθρώπων, τὰ ὁποῖα ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς βρῆκαν κάποια στέγη, ὑποσχομένην ἐπιτυχία καὶ στὴν παρούσα καὶ τὴν μέλλουσα ζωὴ. Καὶ ὅσοι μὲν ἀπὸ τοὺς καλοὺς αὐτοὺς χριστιανοὺς διατηροῦσαν τὴν μνήμη τῆς προηγούμενης ἀνεσιπτότητός των, χωρὶς ἢ ψυχὴ τους νὰ δοκιμάσῃ περισσότερα πνευματικὰ ἀγαθὰ ἀπ' ὅσα τοὺς προσέφεραν, ὁμολογοῦσαν τὴν ὠφέλεια ποὺ βρῆκαν. Ὅσοι πάλιν ἀπὸ εὐνοια θεῖα ἤλθαν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν διδασκαλία καὶ τὴ ζωὴ τῶν ἁγίων Πατέρων, κατάλαβαν ὅτι «λάχανα ἡσθιον», προορισμένα γιὰ τοὺς «ἀσθενεῖς» καὶ προσπέλασαν εἰς τὰς «αὐλὰς τοῦ Κυρίου», ὅπου «θεωρεῖται» ἡ τερπνότης τοῦ Κυρίου.

Τὸ φαινόμενο τοῦ εὐσεβισμοῦ ἀποτελεῖ ἀντικείμενο γιὰ εἰδικὴ μελέτη ποὺ διαφεύγει ἀπὸ τὰ ὄρια τῶν προθέσεών μας. Ἄλλωστε ὁ εὐσεβισμὸς, μὲ ὅλη τὴν ἔνδειά του, μέσα στὰ πλαίσια ἐνὸς ἀποδιοργανωμένου ἐθνικοῦ βίου, εἶναι ἀληθινὴ εὐλογία, ὅπου δὲν συμβαίνει νὰ βλάπτῃ. Γιατὶ συνήθως ἡ ἀξιολόγηση γίνεται μὲ συγκρίσεις.

* * *

θνοὺς εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία, ἡ ὁποία διαποτίζει ὁλόκληρη τὴ ζωὴ μας, τότε θὰ πρέπει νὰ τὸ ἐπαναλάβω. Ὅλοι φωνάζουμε, ὅτι πρέπει νὰ διασώσουμε τὴν φυσιογνωμία τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν ὅλοι τὸ ἴδιο πράγμα. Ἐὰν δὲν θεωρήσουμε τὴν Ὁρθοδοξία — στὴν πράξη καὶ τὴ θεωρία — ὡσὰν τὴν καρδιά τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπ' ὅπου ἀναχωροῦν οἱ ἐπὶ μέρους παραδόσεις, ὅχι μόνον δὲν ἔχουμε ἀντιληφθῆ τί εἶναι Ἑλλάς, ἀλλὰ καὶ μάταια ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴ διάσωσή της. Γιατὶ μπορούμε ἴσως νὰ ἐπιβιώσουμε σὰν μιὰ, ἀπ' τὶς πολλές, ἐθνικὴ κοινότης, ὅμως ἡ ἑλληνικότης της θὰ διακρίνεται μόνον ἀπὸ τὴ γλῶσσα. Ἑλλὰς διάδοχος τοῦ Βυζαντινοῦ δὲν θὰ εἶναι. Καὶ ὅλη ἡ προσπάθεια πρέπει νὰ κατατείνῃ στὴν ἀφύπνιση τῆς Ὁρθοδόξου συνειδήσεως ὄλων μας. Μόνον μὲ τὴν Ὁρθοδοξία θὰ ξαναβροῦμε τὸν «ἀπολεσθέντα παράδεισόν» μας. Κι' ὅλα τὰ ἄλλα θὰ ἀκολουθήσουν. Ἐδῶ ἐφαρμόζεται ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ: «Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 6, 33).

* * *

Τώρα ἂν ζητήσουμε νὰ βροῦμε τὴν Παράδοξη σὲ ἐθνικὴ κλίμακα, φυσικὰ θὰ ἀπελπισθοῦμε. Δὲν ἔχει πολλὴ σημασία τὸ ποσοστὸ τοῦ «ἐν τῷ πονηρῷ κειμένου κόσμου». Αὐτὸ δὲν ἔλλειψε ποτέ, ἀλλ' οὔτε θὰ λείψῃ. Ἐκεῖνο ποὺ ἀπελπίζει εἶναι ἡ οὐδὸν καθολικὴ στροφή τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ πρὸς ἀπόλαυση τῆς γῆς, ἡ λήθη κάθε ἐννοίας Θεοῦ, ἂν ὅχι ὁ πρακτικὸς καὶ θεωρητικὸς πόλεμος ἐναντίον του, μιὰ μάταια φυσίωση γιὰ τὶς ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπου, γενικὰ ἢ ἀλλοίωση τῆς ψυχικῆς αἰσθήσεως, ποὺ μεταβάλλει τὸν ἄνθρωπο σὲ σάρκα.

Σ' αὐτὴ τὴν ὀλέθρια καὶ ἔξαλη μαζικὴ πορεία, συντελεῖ ἀποφασιστικὰ μὲ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει αὐτὸ τὸ ἐπίσημο Κράτος, ἀφοῦ κι' αὐτὸ ἔχει χάσει καὶ τὸν προσανατολισμὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ἔθνους καὶ τὸν ἔλεγχο στὸν ἀλλόφρονα κατήφορο. Ἡ υπεύθυνη γιὰ τὴν καθο-

δήγηση τῶν Ἑλλήνων στὰ ἀφεταιριακὰ ἰδανικὰ Πολιτεία, σὰν ἄθηη καὶ τυφλὴ πού εἶναι, ἔχει δημιουργήσει τίς ἀσφαλέστερες προϋποθέσεις γιὰ ἀτέρμονες ταξικούς ἀγῶνες καὶ γιὰ νὰ διαφθεῖρονται οἱ ψυχὲς ἀπὸ τὰ ὑποπροϊόντα «κατεφθαρμένων ἀνθρώπων». Εἶναι θαῦμα πῶς ἀκόμα ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού ἀνθίστανται στὰ φθοροποιὰ κύματα, πού ἐκπέμπονται μὲ «χιλιοκύκλους» καὶ προσβάλλουν τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια.

Ἐπιφαινόμενα σίγουρα τοῦ συντελουμένου ἐκμωλισμοῦ τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς μεταξὺ ἄλλων εἶναι καὶ ἡ ἐρήμωση τῶν χωριῶν γιὰ χάρη τῆς πρωτεύουσας, πού προσφέρει περισσότερες ἀπολαύσεις. Αὐτὸ δὲν τεκμηριώνει τὸν ἐκφυλισμὸ τῆς φυλῆς, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ἀποχριστιανισμὸ τοῦ λαοῦ μας, τὸν ὁποῖο καλλιεργεῖ ἐν τῇ ἀγνωσίᾳ του τὸ Κράτος καὶ καταλήγει στὸν ἄμεσο κίνδυνο ἐθνικῆς καταστροφῆς;

Ἐπιπλέον ἀπ' ὅλα αὐτὰ διερωτᾶται κανεὶς πού πηγαίνουμε; Πού θὰ σταματήσουμε; Πότε καὶ πῶς θὰ ἀνανήσουμε; Ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ ξαναβροῦμε καὶ νὰ ξαναχίσει τὴν Παράδοση καὶ τίς παραδόσεις μας; Ἄν ἄλλοτε ὁ Χριστὸς ἐρρῦθμιζε τὴ ζωὴ τοῦ Ἔθνους καὶ ἔκανε τοὺς ἀνθρώπους εἰρηνικούς καὶ εὐτυχισμένους μὲ τὴν κοινὴ ἀγάπη, κι' ἂν μόνον ὁ Χριστὸς θὰ ἐπαναφέρει τὸν λαόν μας στὴν παλιὰ ρωμαλεότητα καὶ εὐγένεια, πόση εὐθύνη ἔχουμε ὅλοι μας νὰ ἐργασθοῦμε πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτῆς;

• • •

Ἐπίμετρο. Σύμφυτη μὲ τὸν ἑλληνισμό, μὲ τὸ Ἔθνος, Παράδοση εἶναι ἡ θεοσέβεια, ἡ Ὁρθοδοξία. Ἀπὸ τὴ βίωση τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκπορεύονται οἱ ἐμπειρίες καὶ τὰ κριτήρια γιὰ ἓνα σωρὸ ἄλλες παραδόσεις, τὰ ἔθη, τὸ ἦθος, οἱ θεομοί, πού διαμορφώθηκαν καθολικὰ ἀπὸ τὴν συνάντηση τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς μὲ γεωγραφικὰ καὶ ἱστορικὰ στοιχεία.

Ἡ Ὁρθοδοξία συνάγει, ἐνώνει, ὁμορφαίνει, μεταμορφώνει, ἀγιάζει, θεώνει, ἐνανθρωπίζει, ἐλευθερώνει, εἰρηνεύει,

λύει ὅλα τὰ προβλήματα ψυχικά, διανοητικά, ἰδιωτικά, οἰκογενειακά, κοινοτικά, ἐθνικά. Θερμαίνει τὴν καρδιά μὲ τὴν πίστη, τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀγάπη. Γεμίζει τὴν ψυχὴ μὲ θείες ἐφέσεις, ἐκτοπίζει τὴν ραθυμία καὶ κάθε ἀνησυχία μὲ τὴν δύναμη τῆς προσευχῆς. Τὴ θέση τῆς ἀπληστίας — ἀπ' ὅπου πηγάζουν οἱ κοινωνικὲς συγκρούσεις — καταλαμβάνει ἡ ὀλιγάρκεια σὲ γήινα ἀγαθὰ. Γιατὶ ὅσο κανεὶς κινεῖται πρὸς τὰ ἄνω, τόσο περιφρονεῖ τὰ κάτω.

Αὐτὴ λοιπὸν τὴν Ὁρθοδοξία μας, τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ μας, τὴν πηγὴ κάθε ἀγαθοῦ προσκαίρου καὶ αἰώνιου, τὴν λησιμονήσαμε καὶ τὴν ἀντικαταστήσαμε μὲ ἄζωα, νεκρά, θλιβερά καὶ ἀμαρτωλὰ ὑποκατάστατα, πού συνεχῶς βυθίζονται τὸ Ἔθνος στὴν ἀπόγνωση. Οὔτε οἱ ἀγῶνες γιὰ δημοκρατία τὸ ὄφελουν, οὔτε τὰ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα τὸ σώζουν, οὔτε ἡ προαγωγή τῆς τεχνολογίας θὰ τὸ ἀσφαλίσῃ ἀπὸ τοὺς κινδύνους πού τὸ ζώνουν, παρὰ μόνον ἂν τεθῆ σὰν θεμέλιο ἡ Ὁρθοδοξία.

Ἐὰν οἱ ἄρχοντες δὲν τινάζουν τὴν ἡθικὴ νάρκη ἀπὸ ἐπάνω των καὶ δὲν ἐπαναστατήσουν κατὰ τῆς διαφθορᾶς πού προστατεύουν καὶ δὲν ἀνασυνδέσουν τὸ φαῦλον παρὸν μὲ τὸ ἅγιον παρελθὸν τοῦ Ἔθνους, ὥστε νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ εὐάγωγος λαός, πού πλέει ἀνύποπτος στὸ ἔρεβος, ἂς ἐτοιμασθοῦμε γιὰ νέες ἐθνικὲς περιπέτειες: «ἔσται γὰρ τότε ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ» (Λουκ. 21, 23). «Τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα».

θ.μ.δ.

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΣΙΝΑΪΤΗΣ

Α βιογραφικά στοιχεία του αγίου Πατρός μας 'Ιωάννου του Σιναΐτου του έπονομαζομένου της Κλίμακος ή Σκολαστικού, είναι ελάχιστα. Γι' αυτό και ο τόπος καταγωγής του είναι άγνωστος. 'Ο βιογράφος του 'Αγίου αναφέρει μόνον, ότι σὲ ηλικία δέκα ἔτη χρόνων «προσήνεγκεν ἑαυτὸν τῷ Χριστῷ θυσίαν εὐάρεστον καὶ δεκτὴν», δηλαδή σ' αὐτὴ τὴν ἡλικίαν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸν κόσμον.

'Η γέννησή του τοποθετεῖται τὸ ἔτος 525. 'Ο βιογράφος τοῦ 'Οσίου, Δανιὴλ ἱερός μοναχὸς τοῦ ὄρους Ραϊθῶ, λέγει ὅτι ὑπετάγη σὲ Γέροντα τοῦ Σιναίου ὄρους, χωρὶς νὰ τὸν κατονομάζει. 'Απὸ ἄλλη ἱστορικὴ πηγὴ ὄμως, ὡς Γέροντάς του φέρεται ὁ ἄββας Μαρτύριος. 'Αναφέρεται μάλιστα, ὅτι ὅταν ὁ ἄββας Μαρτύριος μετέβη μὲ τὸν ὑποτακτικὸν τοῦ 'Ιωάννην εἰς τὸν διαβόητον ἀσκητὴν 'Αναστάσιον τὸν Σιναΐτην, πὸς εἶχε προρατικὸ χάρισμα, ὁ τελευταῖος ἐρώτησε: «'Αββᾶ Μαρτύριε, πῶθεν ἐστὶν ὁ παῖς οὗτος, καὶ τίς αὐτὸν ἐκούρευσεν; — ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· δουλός σου ἐστί, Πάτερ, καὶ ἐγὼ ἐκούρευσα αὐτόν» — καὶ λέγει αὐτῷ. Βαβαί, ἄββᾶ Μαρτύριε· τίς εἶπῃ ὅτι ἠγοῦμενον τοῦ Σινᾶ ἐκούρευσας;

'Αρχίζει λοιπὸν τὸν πνευματικὸν τοῦ βίο μὲ τὴν ξενιτεία καὶ ἀναχώρησιν ἀπὸ τὸν κόσμον. "Ἐτοῖ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τίς ἀφορμὲς τῶν παθῶν καὶ καλλιιεργεῖ τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ἀπιστία στὸν ἑαυτὸν. "Ὅσο προώδευε στὴν ἀρετὴ τόσο καὶ «πέθαινε» γιὰ τὸν κόσμον, νεκρώνοντας σὲ τέτοιο βαθμὸν τὰ ἐμπαθεῖ θελήματά του, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι ἔχει ψυχὴ ἄβουλη. Καὶ ἡ νέκρωσις τῆς βουλήσεως τοῦ νεαροῦ μοναχοῦ 'Ιωάννου φαινόταν θαυμασιώτερη, γιὰτὶ συνέβαινε νὰ εἶναι κάτοχος παιδείας ἐγκυκλίου, ὅπως ἀφηγεῖται ὁ βιο-

γράφος του: «ὡς ἄλογόν τινα καὶ ἀβέλτηον ὄντως ἔχων ψυχὴν, καὶ ἀπληραγμένην πάντῃ τῆς φυσικῆς ιδιότητος (τῆς βουλήσεως) καίτοι γε σοφίας ἐγκυκλίου πείραν ἔσχηκώς, πρὸ τῆς οὐρανίου ταύτης ιδιωτείας, ὅπερ παράδοξον· τὸ γὰρ τῆς φιλοσοφίας φρύαγμα ἐκφυλον ὡς τὰ πολλὰ τῆς ἐν Χριστῷ ταπεινώσεως».

'Αφοῦ λοιπὸν ἄσκησε στὴν ὑποταγὴ τοῦ ἀπλοῦ καὶ ἀμαθοῦς Γέροντός του ἐπὶ δέκα ἐννέα ὀλόκληρα χρόνια, ὁ ἀσκητὴς Μαρτύριος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ. Τότε ὁ "Ὅσιος Πατήρ, ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὰ μοναστικὰ Κέντρα τῆς Αἰγύπτου, Ταβέννισιν καὶ Σκήτιν, «ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸ τῆς ἡσυχίας στάδιον», ἔχοντας τίς εὐχὰς τοῦ Γέροντός του σὰν ἄλλα δπλα γιὰ τοὺς πολέμους του μὲ τοὺς δαίμονες. "Ἦταν ἤδη τριανταπέντε χρόνιαν γεμῆτος ἀσκητικῆς πείρας καὶ ἐμπειροπόλεμος μὲ τὰ ἀντίπαλα πνεύματα καὶ τὰ πάθη. Τὸ νέον ἀσκητήριό του ἀπέεικεν ἀπὸ τὸ Κυριακὸ τῆς Σκήτης τόσον, ὅσο νὰ τοῦ ἐξασφαλίζεται ἡ ποθουμένη ἡσυχία. 'Η περιοχὴ αὐτὴ εἶναι καὶ μέχρι σήμερα γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Θολᾶς». Στὴν παλαιστρα αὐτὴ διέμεινε σαράντα ὀλόκληρους χρόνιας, κατὰ τὸν βιογράφον του, ἀσκούμενος «ἀνολιγῶρως, ἐν διακαεῖ ἔρωτι καὶ πυρὶ πυρπολούμενος ἀεὶ τῆς θείας ἀγάπης».

Λεπτομέρειες γιὰ τὴν ὑψηλὴ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ αγίου Πατρός καὶ τὰ ἀσκητικὰ του ἀθλήματα δὲν ὑπάρχουν, γιὰτὶ μόνον ὁ ἴδιος τὰ ἐγνώριζε καὶ ὁ παντέφορος Θεός. Παρὰ ταῦτα ὄμως οἱ σύγχρονοὶ του ἀσκηταὶ εἶχαν ἀντιληφθῆ τίς μεγάλες του ἀρετὲς καὶ τὴν ἀσκητικὴ ἀγωγὴ πὸς ἔκανε μὲ διάκρισιν καὶ θεῖο φωτισμό. Στὸν συνοπτικὸν βίον του ἀναφέρονται τὰ ἔξης σὲ ἀδρὲς γραμμίς, πὸς ὄμως ἀφήνουν νὰ νοηθῆ ἡ ἀγγελικὴ καὶ θεῖα ἐν Χριστῷ ἡσυχαστικὴ βιοτὴ του. "Ἐτρῶγεν ὁ "Ὅσιος ἀπ' ὅλα ὅσα ἐπιτρέπονται γιὰ τοὺς

μοναχούς, αλλά σὲ ἐλάχιστο ποσόν. Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκανε μὲ σοφίαν, ὥστε νὰ καταπολεμᾷ τὴν οἴηση, τὴ φυσίωση, τὴν κενοδοξία, ἀλλὰ καὶ παράλληλα νὰ ἀντιστακεῖται στὴν κοιλιωμανία. Ἐπίσης μὲ τὴ μακροχρόνια μόνωσή του ἔσβυσε κάθε φλόγα κακῆς ἐπιθυμίας. Τὴν φιλαργυρία τελείως κατενίκησε διὰ τῆς πίστεως στὸν Θεόν. Τὴν ἀκηδία καὶ τὴν παράλυση τῆς ψυχῆς ἀντέκρουσε μὲ τὴ μνήμη τοῦ θανάτου. Μὲ τὴν ἀδιάλειπτη δὲ αἴσθησι τῆς ψυχῆς τῶν ἄλλων καὶ θείων πραγμάτων ἐνέκρωσε τὶς φιλόυλες τάσεις γιὰ τὴν ἐγκόσμια ζωὴ, ποὺ κατὰ τὴν ἀσκητικὴ ὀρολογία ὀνομάζεται προσπάθεια. Ἄλλωστε, «ἦν δὲ τούτῳ προτεθνηκυία διὰ ζήφους ὑπακοῆς τῆς μὴνιδος ἢ τυραννίς», δηλαδὴ τῆς προσπάθειας. Ἐπίσης τὴν κενοδοξίαν, αὐτὴν «τὴν ἀραχνώδη βδέλλαν», ἐθανάτωσε διὰ τῆς μονώσεως καὶ σιωπῆς του, ὅπως καὶ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνεια καθαρίστηκε διὰ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ποὺ τοῦ ἐχάρισε τὴν ταπείνωση.

Ὁ βιογράφος τοῦ θείου Πατρὸς στὴ συνέχεια ἀναφέρειται στὸ πνευματικὸ πένθος του, τὰ ἀείρρητα δάκρυά του καὶ τὸν ὀλοθυγμὸς του, ποὺ ἔφθαναν μέχρι τὸν οὐρανόν. Ἐκοιμᾶτο δὲ τόσο λίγο, ὅσο νὰ μὴ θλάπτεται ἡ οὐσία τοῦ νοῦ του ἀπὸ τὴν ἀγρυπνία. Πρὸ τοῦ ἐλαχίστου ὕπνου του παρεδίδοτο στὴν προσευχὴ καὶ ἔγραφε τὶς πνευματικὲς του ἐμπειρίες: «δελτία κατέταιτε». Τὸ γράψιμο τῶν ἐμπειριῶν του ἦτο τὸ ὄπλο του κατὰ τῆς ἀκηδίας. «Ὁ δὲ πᾶς δρόμος αὐτοῦ, προσευχὴ ἀένναος, καὶ πρὸς Θεὸν ἔρωξ ἀνείκαστος». Τὸν Θεὸν νύκτα καὶ ἡμέρα «φανταζόμενος ἐν καθαρῷ ἀγνείας ἐσόπτρῳ» χωρὶς ποτὲ νὰ χορταίνῃ ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ Θεοῦ, διότι «κόρον λαβεῖν οὐκ ἠβούλετο· μᾶλλον δὲ οἰκειοτέρως εἰπεῖν οὐκ ἠδύνατο».

Στὴν συνοπτικὴ βιογραφία τοῦ Ἁγίου γίνεται μνεῖα γιὰ θαυματουργίες του καὶ γιὰ τὸ πλούσιο χάρισμα τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας. Οἱ σύγχρονοὶ του μοναχοὶ τὸν ἐθαύμαζαν ὡς «ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ὑπερέχοντα» καὶ τὸν θεωροῦσαν «ὡς νεοφανῆ τινα Μωσέα». Γι' αὐτὸ καὶ σὲ ἡλικία ἐβδομηντα πέντε χρόνων τὸν ἐκάλεσαν γιὰ ἡγούμενον τοῦ ὄρους Σινᾶ, «βίᾳ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν ἡγεμονίαν ἀνεβίβασαν», ἀφοῦ ὡς ἄλλος Μωϋσῆς ἀνέβηκε στὸ Ὄρος, εἰσήλθε στὸν ἄδυτον ὄροφος, δέχτηκε τὴν θεοτύπωτη νομοθεσία

καὶ «ἐξηρεύεζατο λόγον ἀγαθὸν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας».

Πότε ἐκοιμήθη ἐν Χριστῷ ἐπακριθῶς δὲν εἶναι γνωστό. Πάντως ἔφθασε σὲ βαθὺ γῆρας. Κατὰ τὴν ἀσκησι τῆς ἡγουμένιας του ἔγραψε τὸ μοναδικόν, ἀλλὰ περιφανε βιβλίον του, τὴν «Κλίμακα». Τὴν γέννησή της καὶ τὴν ὀνομασία της ὀφείλει σὲ μὰ παρακλητικὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἐπίσης ἡγουμένου τῆς Ραϊθῶ ἀββᾶ Ἰωάννου. Ὁ ὄσιος αὐτὸς ἡγούμενος, ἀναγνωρίζων τὸν ἅγιον Ἰωάννην τοῦ Σινᾶ ὡς θεόπτην, τὸν ἰκέτευσε νὰ τοῦ γράψῃ «τίμια ἐν πλαξίν ἐγκαράγματα», γιὰ τὴν καθοδήγησι τῶν μοναχῶν, «καθάπερ τινὰ κλίμακα ἐστηριγμένην μέχρι τῶν οὐρανῶν πυλῶν, καὶ ἀναδιβάζουσαν τοὺς προαιρουμένους ἀβλαβεῖς καὶ ἀσινεῖς, διαβαίνοντας ἀκωλύτως τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους, καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ ἀέρος». Ὁ θεῖος διδάσκαλος ἐδέχθη τὴν παράκλησι μὲ πολλὴ ταπείνωσι καὶ ἀπάντησε — «Ἰωάννης Ἰωάννη» — ὅτι φοβούμενος τὸ κρίμα τῆς παρακοῆς καὶ γνωρίζων τὸ καλὸν τῆς ὑπακοῆς, ἀπεφάσισε νὰ γράψῃ. Μὲ τὶς εὐχὲς τῶν μοναχῶν τοῦ παρακαλέσαντος γράφει, «ὡσπερ ποιὶ νοεραῖς ἐλπίσι τῆς ἀμαθείας κουφιζόμενος, τὸ τοῦ καλάμου λοιπὸν ἰστίον ἐκτείνας, καὶ τῷ καλῷ Κυβερνήτῃ Χριστῷ τοὺς οἴακας τοῦ λόγου δεδωκῶς μετὰ χειρᾶς σὺν ἰκεσία πάση, τούτου πρὸς αὐτοὺς (τοὺς μοναχοὺς) ἀπαρχομαὶ διὰ σοῦ». Καὶ τελειώνει τὸ γράμμα του, ὁ θεῖος Σιναΐτης, μὲ τὴ δήλωσι, ὅτι γνωρίζει ὅτι αὐτὰ ποὺ θὰ γράψῃ εἶναι ἐπίσης ἀγνωστικὰ καὶ ἰδιωτικὰ ἀνάμεσα, ἀλλὰ ὁ Θεὸς «οὐ πληθεῖ δῶρων καὶ καμάτων, ἀλλὰ θερμότητι προαιρέσεως τοὺς μισθοὺς ἀντιδίωσιν».

• • •

Ἡ «Κλίμαξ» ἀπὸ πολὺ ἐνωρίς, κυκλοφοροῦσα σὲ ὅλα τὰ μοναστικὰ Κέντρα ὡς ἀπλανὴς ὁδηγὸς τῶν μοναχῶν, Κοινοβιατῶν καὶ Ἱουχασιτῶν, ἔγινε καὶ θέμα ἐποπτικῆς διδασκαλίας. Πράγματι σὲ ὄλες τὶς Μονῆς καὶ σὲ μεγάλες ἐπιφάνειες ἔχει ζωγραφηθῆ ἢ «Κλίμαξ», ποὺ ἀποδίδει αἰσθητῶς χάριν τῶν ἀγαρημάτων μοναχῶν τὴν μεθοδικὴν ἀσκητικὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Ἡ «Κλίμαξ» ἀρχίζει ἀπὸ τὶς παιδαγωγικότερες πρακτικὲς ἀρετὲς, περνάει ἀπὸ τὶς θετικότερες καὶ θεωρητικὲς καὶ καταλήγει στὶς λεγό-

μενες θεολογικές, τῆς Πίστεως, τῆς Ἐλπίδος καὶ τῆς Ἀγαπῆς.

Ἄς ρίξομε ἓνα γοργὸ βλέμμα στὴν ἐποπτικὰ διδάσκουσα «Κλίμακα», τῆς Ἱ. Μονῆς ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀγίου Ὁρους, πού σὲ στιγμή χρόνου μᾶς δίνει συμπυκνωμένη τὴν οὐσία τοῦ θεοφώτιστου ἀσκητικοῦ βιβλίου, πὸν παρήγαγε τὸ θεοβάδιστο ἕρος τοῦ Σινᾶ. Στὴν διαστάσεων 3X4 μέτρα τοιογραφία διακρίνεται στὸ βάθος ἡ Μονὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὁ Ναός, ἔξω ἀπὸ τὸν ὁποῖο καὶ μέσα ἀπὸ τὸ ὄλο περιτείχισμα φαίνεται σὰν δεσπόζουσα μορφή ὁ δομῆτορας τῆς «Κλίμακος» ἄγιος Ἰωάννης μὲ χρυσὸ φωτιστέφανο. Βλέπει πρὸς τοὺς μοναχοὺς πού συνωθοῦνται γιὰ νὰ ἀκούσουν τὴν διδασκαλία του. Εἶναι αὐστηρὸς καὶ γλυκύς, μὲ μορφή ἀσκητική, μὲ χιοναῖο κυματιστὸ γένειο, κάπως συνοφρυωμένος, μὲ ἀνάστημα ὑψηλὸ καὶ ντυμένος μὲ σιχάριο καστανόχρωμο, κιτῶνα σὲ βαθὺ ἰῶδες, πού ἡ πτυχώσεις του σὲ σχῆμα γωνίας, ἀποδίδουν ἓνα ὑποβλητικὸ φωτοσκιασιό, ὅπως τὸν τεχνουργοῦσεν ἡ Κρητικὴ Σχολή. Ὁ μύστης καὶ συγγραφεὺς τῆς «Κλίμακος» φορεῖ ἐπανωκαλύμματο πού ἐφάπτεται στὸ κεφάλι, ὅπως φοροῦσαν παλαιά, καὶ φαίνεται τὸ λευκὸ μοναχικὸ του «σχήμα», ἐπάνω σὲ ὅποιο πέφτει τὸ μαῦρο «πολυσταύριον», πού συμπληρῶνει τὴν μοναχικὴ περιβολή.

Ἐπίσης οἱ μοναχοὶ φοροῦν κι' αὐτοὶ ὁμοίμορφες στολές πού διαφέρουν σὲ χρωματικές παραλλαγές. Τὸ ἀνάστημα πάντοτε ὑψηλὸ καὶ κάπως τραηγμένο γιὰ ἐξπρεσιονιστικὸς σκοπός. Τὰ πρόσωπα των εἶναι ἀσχηματικά καὶ ἥλια μὲ διάχυτὴ τὴν λύπη καὶ τὴν ἀπόκρωση περιουλλογῆς, σκαμμένα σὲς παρτεῖς καὶ τὰ μάτια των φαίνονται μέσα σὲ βαθύσκοιες κόγχες. Ὅλα αὐτὰ ἀντικαθρεφτίζουσι τὸ δραματικὸ βίωμά τους, πού βρίσκει τὴν ἔκφρασή του στὴν προτροπὴ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ: «Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πόλης».

Ἡ ἡλικίαι τῶν μοναχῶν κυμαίνονται ἀπὸ 25 - 75 χρόνων. Ὁ Σιναΐτης διδάσκαλος μὲ τὸ ἀριστερό του χέρι κρατεῖ μικρὸ χειρόγραφο κύλινδρο καὶ μὲ τὸ δεξιὸ δείχνει στοὺς μοναχοὺς τὴν αἰσθητοποιημένη «Κλίμακά» του, προτρέποντάς τους νὰ ἀνέβουν σ' αὐτή. Ἡ «Κλίμαξ» εἶναι στηριγμένη σὲ κλιμακωτὸ βράχο, κίτρινη σὲ βάθος σκοτεινὸ, σὲ ὁ-

ποῖο διακρίνονται χρυσοχρῶμα ἀστέρια καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάντα σκαλοπάτια. Στὴ μέση σπάει σὲ δύο ἐνωμένα τεμάχια, πού τὸ μὲν κάτω ἔχει ἐλαφρὰ κλίση καὶ συμβολίζει ὅτι ὁ ἄγωνας εἶναι πὸ ἀκόπος, τὸ δὲ ἐπάνω εἶναι κατακόρυφο καὶ πύο, φυσικά, δυσανάβατο.

Στὸ πρῶτο σκαλοπάτι, ἕνας γέροντας μοναχὸς προσπαθεῖ νὰ ἀνέβῃ τὴν Κλίμακα, ἐνῶ ἄγγελος φραιψάτος μὲ ἀνοικτὰ τὰ φτερά του μὲ τίς χρυσές γραμμές: ἐνθαρρύνει τὸν μοναχόν.

Ἄλλος μοναχὸς στὸ τέταρτο σκαλοπάτι καταβάλλει φανερὴ προσπάθεια γιὰ ν' ἀνέβῃ στὸ ἐπόμενο. Ὁ ἄγγελός του, μὲ κόκκινη ἀμφίεση, τὸν εὐλογεῖ καὶ τὸν προτρέπει μὲ στοργὴ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀνάβαση.

Στὸ δέκατο σκαλοπάτι ἕνας μοναχὸς φαίνεται ὅτι κουράστηκε καὶ ἠμικάθησε ἀπάνω στὴν Κλίμακα. ἄγγελος μὲ θαυμάσια ἐλαιοπράσινη στολὴ ἀνησυχεῖ καὶ ἐνισχύει τὸν ἀποσταμένο ἀθλητὴ νὰ σηκωθῇ.

Ἐνα τραγικὸ θέαμα: Ἐνας μοναχὸς πέφτει στὰ ἀριστερὰ τῆς Κλίμακος μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὸ δέκατο ἕκτο σκαλοπάτι ὑπὸ τὸ βάρος μιᾶς σακούλας γεμάτης μὲ μεταλλικὰ νομίσματα, πού εἶναι δεμένη στὸν τράχηλό του. Ἀπὸ κάτω φαίνεται τὸ ἀνοικτὸ στόμα τοῦ «βυθίου δράκοντος», πού τὸν περιμένει καὶ πού ἐκεῖνὴ τὴ στιγμή ἔχει ρουφήξει ἄλλον μοναχό, τοῦ ὁποῖου φαίνονται μόνο τὰ πόδια.

Στὸ ἴδιο σκαλοπάτι γίνεται μιὰ δραματικὴ πάλῃ. Ἐνας μοναχὸς κρατιέται μὲ δύναμη ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς Κλίμακος, ἀντιστεκόμενος στὸν δαίμονα πού τὸν τραβᾷ ἀπὸ τὰ μαλλιά γιὰ νὰ τὸν ρίξῃ στὸν «βυθιον δράκοντα». Καὶ ἄλλος μοναχὸς δείχνει τὸν φρόβο πού τοῦ προκαλεῖ τὸ θέαμα καὶ κάνει προσπάθεια νὰ ἀνέβῃ στὸ δέκατο ἔβδομο σκαλοπάτι. Στὰ δεξιὰ τῆς Κλίμακος ὁ ἄγγελος ἔχει ἔκφραση ἀνησυχίας γιὰ τὸν πρῶτο μοναχό.

Στὸ εἰκοστὸ πρῶτο σκαλοπάτι ἕνας γέροντας μοναχὸς στὴ μέση τῆς Κλίμακος δείχνει ἀναποφάσιτος. Φαίνεται ὅτι εὐρίσκειται μὲ ἀμφίρροπες σκέψεις, γι' αὐτὸ καὶ ἔλκεται σὰν ἀπὸ διεκλυσιπίνδα, σὲ ἓνα ἄκρο βρίσκεται ὁ ἄγγελος καὶ στὸ ἄλλο ὁ δαίμονας, ὁ ὁποῖος τὸν προτρέπει σὲ συγκατάθεση σὲς ἁμαρτωλές ὑποβολές του.

Στὸ εἰκοστὸ τέταρτο σκαλοπάτι κι' ἄλλος

μοναχός πέφτει στην άβυσσο, πού τὸν παρασύρει ἕνας δαίμονας. Ἔνας μοναχός ἐπίσης στὸ ἴδιο σκαλοπάτι κρατιέται μὲ ἀγωνία, ἐνῶ ἕνας δαίμονας ἀνεβασμένος στὴν πλάτη του ἀγωνίζεται νὰ ρίξει κι' αὐτὸν στὸ ἀνοιχτὸ στόμα τοῦ δράκοντος, πού συμβολίζει τὴν κόλαση.

Στὴν κορυφή τῆς «οὐρανοδρόμου Κλίμακος, τῆς εἰς οὐρανοὺς φεροῦσης τοὺς αἰρομένους», βρίσκεται ἕνας γέροντας μοναχός. Ἀπλώνει τὰ χέρια του γιὰ νὰ πάρη τὸ στεφάνι τῆς νίκης, πού τοῦ προσφέρει ὁ Χριστός. Ἡ χαρὰ εἶναι ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του. Ὁ Ἄγγελός του ἔχει ἰδιαίτερη φαιδρότητα καὶ χαρὰ, πού ἐκφράζεται μὲ τὰ ἀπλωμένα πρὸς τὸν Χριστὸν χέρια του καὶ τὸ θριαμβευτικὸ ἀνοιγμα τῶν ὤραϊων περὺγων του.

Αὐτὴ ἡ νωπογραφία ἀποδίδει τὸ σὲ διάταξη τριάντα «βαθμίδων» ἀσκητικὸ βιβλίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, πού στὴν ἱστορία τοῦ ἀσκητισμοῦ κατέλαβε τὴν πρώτη θέση. Ἡ ὄλη σύνθεση μὲ τὴν δραματικὴ κίνηση τῶν μοναχῶν ἐπάνω στὴν Κλίμακα, ἐκφράζει κατὰ τὸν πῶ βεαλιστικὸ τρόπο τὸν ἄγωνα τῶν μοναχῶν, ὅπως τὸν φαντάστηκε ὁ ἅγιος συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου, καὶ ἀποδίδει ἐποπτικὰ τὸ περιεχόμενον τῶν τριάντα «Λόγων», πού ἀντιστοιχοῦν σὲ ἀνάλογα πνευματικὰ ἀθλήματα, μὲ τὰ ὁποῖα στὴν συνέχεια θὰ ἀσχοληθοῦμε.

• • •

Πρέπει νὰ λεχθῆ ἀμέσως, ὅτι ἡ δομὴ τῆς Κλίμακος, πού, ὅπως γράψαμε ἤδη, ἀρχίζει ἀπὸ τὶς κατώτερες βαθμίδες τῶν ἀρετῶν καὶ κορυφώνεται στὶς τελειώτατες, δὲν ὀφείλει τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς σὲ καμιά σύλληψη νοητοῦ σχεδίου, ἀλλὰ ἀκολουθεῖ μὴ ἐμπειρικὴ ἐπαγωγή, ἀκριβῶς ὅπως διταν κανεὶς κατασκευάζει ἕνα οἰκοδόμημα ἀρχίζει ἀπὸ τὰ θεμέλια γιὰ νὰ καταλήξῃ στὴν στέγη.

Ἐπόμενον ἡ πνευματικὴ οἰκοδομὴ ἐκεῖνου πού θέλει νὰ γίνῃ μοναχός, εἶναι νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ἀναχώρηση ἀπὸ τὸν κόσμον. Ἔτσι ὁ ἅγιος Πατὴρ ἐκθέτει στὸν πρῶτο του λόγο περὶ τοῦ ματαίου βίου καὶ τῆς βιαίας ἀπὸ αὐτὸν ἀναχωρήσεως ἢ ἀποταγῆς. Ἀφοῦ ἀναφέρει ὅτι ὁ Θεὸς ἐτίμησε τὰ λογικὰ κτίσματα μὲ ἐλευθερία βουλήσεως, κατόπιν τὰ διακρίνει σὲ φίλους, σὲ γνησίους δούλους, σὲ ἀρχαίους δούλους, σὲ ἀλλοτριωμένους καὶ

σὲ ἀντιδίκους, πού ἀντιστοιχοῦν στὶς ἀσώματες τάξεις καὶ σὲ καταστάσεις ἠθικῆς ἀνθρώπων. Στὴν συνέχεια προβαίνει σὲ κατάταξή των βάσει τῆς ἠθικοπνευματικῆς καταστάσεώς των μὲ ὀρισμούς, γιὰ νὰ καταλήξῃ σὲ ἕνα ὄρισμὸ τοῦ ἀληθινοῦ μοναχοῦ, πού δίνει τὰ χαρακτηριστικὰ του: «μοναχός ἐσσι, τάξις καὶ κατάστασης ἀσωμάτων, ἐν σώματι ὑλικῶ καὶ ρυπαρῶ ἐκτελουμένη». Καὶ ἐπιγραμματικὰ ἀποφαίνεται ὁ θεὸς διδάσκαλος, ὅτι «ἀναχώρησις ἀπὸ τὸν κόσμον εἶναι ἐκούσιον μίσος καὶ ἄρνησις τῆς φύσεως διὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν ὑπὲρ φύσιν», ὅπως σχετικὰ λέγει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος.

Βεβαίως ἡ προσπέλαση πρὸς τὸν μοναχισμό ἔχει κάποια λογικὴ βάση. Τρεῖς εἶναι οἱ αἰτίες· μία εἶναι χάριν τῆς αἰωνίου βασιλείας, ἡ δευτέρα ἡ συνείδηση τῆς ἁμαρτωλότητος καὶ ἡ τρίτη ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν. Ἐὰν δὲν προηγεῖται μία ἀπὸ τὶς τρεῖς αἰτίες, ἡ ἀναχώρηση ἀπὸ τὸν κόσμον, κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη, εἶναι παράλογη.

Ὁ «λόγος» γιὰ τὴν ἀποταγὴ περιστρέφεται στὴν ἀνάγκη τῆς λήθης τῶν ἐγκοσμίων, στὴν μετάνοια μὲ δάκρυα καὶ κακοπάθεια, στὴν ταπεινώση, στὴν ἀγωνιστικότητα, στὴν ὑπακοή σὲ διακριτικὸν Γέροντα, στὸ φόβο καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, στὴν ὑπομονὴ στὶς πρῶτες θλίψεις πού προακλοῦν τὰ ἐρεθιζόμενα πάθη. Γενικῶς, ἀναπτύσσονται τὰ ἀσκητικὰ προβλήματα πού παρουσιάζονται σταδιακὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ μονασμοῦ, καὶ ὑποδεικνύονται οἱ τρόποι ἀντιμετώπισεως των. Ἐπίσης ἐφιστᾶται ἡ προσοχή, ἐκεῖνου πού θέλει νὰ μονάσῃ, στὴν ἐκλογὴ μορφῆς μοναχικοῦ βίου. Γιατὶ, λέγει ὁ ἅγιος Πατέρας, δὲν συμφέρει σὲ ὄλους τὸ ἴδιο. Ἄλλους ὀφελεῖ ἡ ἡσυχία μόνος ἢ μὲ ἄλλον, ἄλλους τὸ Κοινόβιο καὶ ἄλλους ὁ Σκητιωτικὸς βίος μαζὶ μὲ δύο - τρεῖς. Ὁ ἴδιος προτιμᾷ τὴν τελευταία μορφή καὶ εὐχεται νὰ ἀνάψῃ στὶς καρδιῆς τῶν ἀποτασσομένων ἡ φωτιὰ τοῦ θεοῦ πόθου καὶ νὰ διατηρηθῆ μέχρι τὸν θάνατο συνεχῶς αὐξανόμενη.

Ὁ δευτέρος «λόγος» εἶναι συγγενὴς πρὸς τὸν πρῶτο καὶ ὑπογραμμίζει τὴν ἀξία τῆς ἀπροσπαθείας γιὰ τὴν χάριν τῆς οὐρανοῦ βασιλείας. Ὁ θεὸς Ἰωάννης ἀποκαλύπτει ἐδῶ ἕνα εἶδος πολέμου τοῦ σατανᾶ, πού μὲ λογισμοὺς στὸ νοῦ τῶν ἀρχαρίων ἀγωνίζεται νὰ τοὺς πείσῃ, ὅτι ὁ ἐγκόσμιος

βίος δίνει περισσότερες δυνατότητες για τη σωτηρία με έργα φιλανθρωπίας κ.λ.π. Ἐφοῦ παραθέτει μιὰ σειρά ἀντιρρητικῶν ἐπιχειρημάτων πού τεκμηριώνουν τὴν ὑπεροχὴ τοῦ μοναχισμοῦ, ἀναφέρει τὸν πλούσιον νεανίσκον τοῦ Εὐαγγελίου «εἰς μεγίστην πληροφορίαν τῆς δόξης τοῦ ἡμετέρου ἐπαγγέλματος». Διότι ἐνῶ ὁ νεανίσκος τηροῦσε ὄλες τὶς ἐντολές, ἔδειξε ἀδυναμία στὴν προτροπὴ τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ γίνῃ ἀκτῆμων, πτωχὸς καὶ νὰ ὑποταχῆ.

Ὁ δεῦτερος «λόγος» καὶ πολὺ βραχύς, ἐξαντλεῖται στὶς συγκρίσεις μεταξὺ κοσμικοῦ καὶ μοναχικοῦ βίου καὶ ἀναδεικνύει τὴν ἀνωτερότητα τοῦ μοναχισμοῦ. Παράλληλα τονίζει τὴν ὑποχρέωση, κατὰ τὴν ὁποία χρειάζεται μετὰ τὴν ἀποταγὴ ἀπὸ τὸν κόσμον ἢ τὴν θυσία τοῦ θελήματος καὶ ἡ ἀποταγὴ τῆς κενοδοξίας, πὺ ἀκολουθεῖ στὴν ὑπακοή.

Προβαίνοντας μεθοδικά, ὁ θεῖος Ἰωάννης, ὕστερα ἀπὸ τοὺς δύο πρώτους «λόγους», πὺ ἀποτελοῦν τὴν κρηπίδα τοῦ μοναχισμοῦ, προβάλλει τὸν «λόγον» «περὶ ξενιτείας». Ἐπειδὴ παρὰ τὴν ἀποταγὴ καὶ τὴν ἀπροσπάθεια εἶναι δυνατόν νὰ κουβαλᾷ κανεὶς μέσα του τὸ πάθος τῆς κενοδοξίας, γιὰ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ του, ἀναλῦει ὁ διδάσκαλος τὴν ἀναγκαιότητα τῆς προσλήψεως τῆς ξενιτείας, δηλαδὴ τῆς τελείας ἀλλοτριώσεως ἀπὸ

τὸν βίον μέσα στὸν κόσμο καὶ τὶς τιμές του πὺ εἶχαμε. Γι' αὐτὸ ὀρίζει τὴν ξενιτεία ὡς ἐξῆς: «Ξενιτεία ἐστίν, ἀπαρρησίαστον ἦθος, ἄγνωστος σοφία, ἀδημοσίευτος σύνεσις, ἀπόκρυφος βίος, ἀθεώρητος σκοπός, ἀφανὴς λογισμὸς, εὐτελείας ὄρεξις στενοχωρίας ἐπαθυμία, πόθου θεοῦ ὑπόθεσις, ἔρωτος πληθος, κενοδοξίας ἄρνησις, σωπῆς θυθός».

Ἄλλὰ ἐπειδὴ κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ ἀποβληθοῦν τὰ πάθη καὶ νὰ προσληφθοῦν ἀρετὲς περνάει ἀπὸ διάφορα στάδια, κατὰ τὰ ὁποία τὰ πάθη προσλαμβάνουν διάφορες μορφές, πὺ ἀπατοῦν καὶ φαίνονται ὡς ἀρετές, ὁ ἔμπειρος καθηγητὴς τῆς Ἐρήμου ἐπισημαίνει ἀκριβῶς αὐτὲς τὶς μορφές), τὸ συγκεκριμένο εἶδος πολέμου τοῦ σατανᾶ καὶ ὑποδεικνύει σοφοῦς τρόπους γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν. Ἔνας βασικὸς τρόπος ἀποκρύψεως τῶν διαφόρων κοσμικῶν ἀγαθῶν μας εἶναι νὰ παραμένῃ κανεὶς ὡς ξένος «ὡς ἀλλόγλωσσος ἐν ἑτερογλώσσοις». Καὶ ὅταν ἐπιτύχωμεν ὕστερα ἀπὸ χρόνον πολὺν τὴν τελείαν ξενιτείαν, τότε οἱ δαίμονες μᾶς μακαρίζουν, ὅτι τάχα κατορθώσαμε κάτι μεγάλο. Γι' αὐτὸ πρέπει στὴν περίπτωσιν αὐτὴ νὰ συλλογιζώμαστε τὸ Υἶν τοῦ Θεοῦ πὺ ἐγίνεν ἄνθρωπος, ὅποτε θὰ εὕρωμεν τοὺς εαυτοὺς μας ἐντελῶς εὐτελεῖς καὶ ἀναξίους.

(συνεχίζεται)

ΠΕΡΙ ΝΟΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΤΟΥ ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

πειδιῆ τὸ θεῖον εἶ-
ναι αὐτοαγαθότης
καὶ καθ' ἑαυτὸ ἔλε-
ος καὶ ἄβυσσος χρη-
στότητος, ἀλλὰ καὶ
αὐτῆς τῆς ἀβύσσου
χωρητικὸν καὶ ἐπει-
διῆ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ
κάθε ὄνομα καὶ ἀπὸ
κάθε νόημα πράγ-
ματος ποῦ εἶναι στήν γῆν, ὁ ἄνθρωπος
σώζεται μόνον μὲ τὴν ἔνωσή του σ'
αὐτό. Ἐνώνεται δὲ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ
Θεῖον, κατὰ τὸ δυνατόν, μὲ τὴν κοινω-
νία ποῦ πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὴς ὁμοι-
ες ἀρετῆς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἐνώνεται
ἐπίσης μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν
δέηση πρὸς τὸν Θεόν. Ἀλλὰ οἱ μὲν ἀ-
ρετέες, μὲ τὴς ὁποῖες κοινωνεῖ ὁ ἄνθρω-
πος μὲ τὸν Θεόν, χάρις στήν ὁμοίότη-
τά τους μὲ τὴς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ, καθι-
στοῦν τὸν ἐνάρετον ἄνθρωπον κατάλ-
ληλον γιὰ νὰ ὑποδεχθῆ τὸ Θεῖον, ἀλλὰ
οἱ ἀρετέες δὲν ἐνώνουν. Ἡ δύναμη ὁ-
μως τῆς προσευχῆς ἐνεργεῖ μὲ ἱερὸ
τρόπο καὶ πραγματοποιεῖ τὴν ἀνάταση
τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἔνωσή του μὲ
τὸ Θεῖον, ἐπειδιῆ ἡ προσευχὴ εἶναι σὺν
δεσμος τῶν λογικῶν κτισμάτων μὲ τὸν
Θεόν, ὅταν βέβαια ἡ προσευχὴ, βοη-
θουμένη ἀπὸ τὴν θερμὴ κατάνυξη ποῦ
καίει τὰ πάθη, ὑψωθῆ ἐπάνω ἀπὸ τὴς
ἐνέργειες τῶν παθῶν καὶ τῶν διαφόρων
λογισμῶν. Γιατὶ εἶναι ἀδύνατος ἡ ἔνω-
ση τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν ἐμπαθῆ νοῦν. Ὡς-
τε ὅσον ὁ νοῦς εἶναι ἐμπαθῆς ἔστω καὶ
ἂν προσεύχεται, ἀκόμη δὲν ἔχει ἐλεη-

θῆ ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἀναλόγως δὲ μὲ τὴν
σταδιακὴν ὑπέρβαση τῶν ἐμπαθῶν λο-
γισμῶν, ἔρχεται ὁ νοῦς στήν κατάστα-
ση τοῦ πένθους. Καὶ ἀνάλογα δὲ μὲ τὸν
βαθμὸ τοῦ πένθους μετέχει τοῦ θεοῦ ἐ-
λέους καὶ τῆς θείας «παρακλήσεως» πα-
ρηγορίας. Καὶ ἂν παραμείνῃ ὁ νοῦς ἀρ-
κετὸν καιρὸν στήν κατάσταση τοῦ πέν-
θους καὶ τῆς παρηγορίας μὲ ταπεινώση,
τότε ὅλο τὸ παθητικὸ μέρος τῆς ψυχῆς
(θυμικὸ καὶ ἐπιθυμητικὸ) μεταποιεῖται
πρὸς τὴν ἀρετῆ.

β'. Ὅταν τὸ ἐνιαῖο τοῦ νοῦ γίνη
τρία, ἐνῶ μένει ἐνιαῖο (δηλαδὴ ὁ νοῦς,
ὁ λόγος καὶ ἡ βούληση), τότε ἐνώνεται
μὲ τὴν Θεαρχικὴ Τριαδικὴ Μονάδα. Ἐ-
τοι ἔχει ἀποκλεισθῆ κάθε εἴσοδος πλά-
νης, ὁ δὲ νοῦς ἤδη ἀνέβηκε ἐπάνω ἀπὸ
τὴς ἐνέργειες τῆς σαρκός, τοῦ κόσμου
καὶ τοῦ διαβόλου. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ νοῦς
διέφυγε τελείως ἀπὸ τὴς ἐπήρειές των,
εἶναι πλέον ἐνωμένος μὲ τὸν ἑαυτὸν
του καὶ τὸν Θεόν. Καὶ ὅσο παραμένει
στήν μυστικὴν αὐτὴν ἐνότητα, ἀπολαμ-
βάνει πνευματικῆς ἀγγαλιᾶσεις, ποῦ ἀ-
ναβλύζουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς. Τὸ
δὲ ἐνιαῖο τοῦ νοῦ γίνεται τρία, ἐνῶ μέ-
νει ἐνιαῖο, μὲ τὴν στροφή του πρὸς τὸν
ἑαυτὸ του καὶ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ του ἀνε-
βαίνει πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ στροφή τοῦ
νοῦ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του εἶναι μία ἐπι-
τήρησή του. Ἡ δὲ ἀνοδὸς του πρὸς τὸν
Θεὸν ἐνεργεῖται στήν ἀρχὴ μὲ τὴν «εὐ-
χή». Δηλαδὴ μὲ προσευχὴ ὀλιγόλογον,
«μονολόγιστον» ἢ συνεπυγμένη καὶ
ἄλλοτε ἐκτενέστερη, ποῦ εἶναι πῶς κο-
πώδης. Ἐὰν λοιπὸν μὲ ὑπομονὴ παρα-

μένη κανείς σ' αὐτὴ τὴν «συνέλιξη» τοῦ νοῦ καὶ στὴν ἀνάτασή του πρὸς τὸ θεῖον καὶ μὲ ἰσχυρὴ βία συγκρατεῖ τὴν διάνοιά του νὰ μὴ περνοῦν λογισμοί, τότε ἔρχεται πλησίον τοῦ Θεοῦ νοερώς, αἰσθάνεται ἀνέκφραστες ἐνέργειες, γεύεται κάτι ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ πιστοποιεῖ μὲ νοερὴ αἴσθησιν, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὄντως χρηστός, ὅπως λέγει καὶ ὁ ψαλμωδός: «Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστός ὁ Κύριος» (Ψαλμ. 39, 9).

Τὸ νὰ εὔρη λοιπὸν ὁ νοῦς τὸ «τρισοσόν», δηλαδὴ τὸ νὰ ἐπιτύχη τὴν αὐτοεποπτεῖαν του καὶ νὰ εὔχεται συγκρότως, ἴσως νὰ μὴ εἶναι πολὺ δύσκολον. Ἄλλὰ τὸ νὰ παραμένῃ μακρὸν χρόνον ἐν ὑπομονῇ σ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ποῦ γεννᾷ ἀνέκφραστες ἐμπειρίες, αὐτὸ εἶναι ἀσφαλῶς τὸ δυσχερέστερον. Γιατὶ κάθε κόπος ὁποιασδήποτε ἀρετῆς, συγκρινόμενος μὲ αὐτὸν εἶναι μικρὸς καὶ πολὺ ὑποφερτός. Διὰ τοῦτο πολλοί, ἀρνούμενοι τὸν κόπον τῆς προσευχητικῆς ἀρετῆς καὶ τὴν στενότητα τῆς, χάνουν τὸ πλάτος τῶν θείων χαρισμάτων. Ἄλλὰ σὲ ἐκείνους ποῦ ὑπομένουν, στέλλονται ἀπὸ τὸν Θεὸν μεγάλες δωρεαὶ καὶ χάριτες, ποῦ τοὺς δυναμώνουν καὶ τοὺς συναντιλαμβάνονται ὥστε μὲ εὐχαρίστησιν καὶ ἄνεσιν νὰ τοὺς ὀδηγοῦν στὰ πρὸ ὑψηλά. Ἔτσι, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὁ δύσκολος ἀγὼν γίνεται εὐκόλος καὶ ἀποκτάται, ἡμποροῦμε νὰ ποῦμε, ἀγγελικὴ ἰκανότης, ὥστε ἡ ἀδύνατη φύσις μας νὰ δυναμώνεται μέχρι σημείου νὰ ἀνεβαίνει σὲ ἐπίπεδα ὑπερφυσικά, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης, «οἱ ὑπομένοντες περοφυήσουσιν, ἀλλάξουσιν ἰσχὺν» (Ἠσ. μ', 31).

γ'. Νοῦς λέγεται καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦ, ποῦ συνίσταται ἀπὸ λογισμοὺς καὶ νοήματα. Νοῦς εἶναι καὶ ἡ δύναμις ποῦ ἐνεργεῖ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ νοήματα, τὴν ὁποῖαν ἡ Γραφὴ ὀνομάζει καρδίαν. Ἐπειδὴ ὁ νοῦς ἀποτελεῖ τὴν κυριώτερη δύναμιν ἀπ' ὅλες τὶς ἐντὸς μας δυνάμεις, γι' αὐτὸ ἡ ψυχὴ μας εἶναι λογικὴ. Ἡ ἐνέργεια λοιπὸν τοῦ νοῦ (λογισμοὶ καὶ νοήματα) εὐκόλως ἀποκαθίσταται καὶ καθαρίζεται ἀπὸ ἐκείνους

ποῦ κυρίως ζοῦν στὴν ἡσυχίαν καὶ ἀπασχολοῦνται στὴν προσευχὴ καὶ ἰδίως στὴν νοερὰ προσευχὴ. Ἄλλὰ ἡ δύναμις ποῦ γεννᾷ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, ἀδύνατον νὰ καθαρῶσιν, ἂν δὲν καθαρῶσιν καὶ οἱ ἄλλες δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Διότι ἡ ψυχὴ εἶναι μία οὐσία πολυδύναμη. Λοιπὸν μολύνεται ὀλόκληρη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ποῦ ἐνεργεῖ μία μόνο ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς, καὶ συμμετέχουν ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς στὸν μολυσμὸν τῆς μίας λόγῳ τοῦ ἐνιαίου τῆς ψυχῆς. Ἐπειδὴ δὲ κάθε δύναμις τῆς ψυχῆς παράγει ποικίλη ἐνέργεια, εἶναι δυνατόν μία ὁποιαδήποτε ἐνέργεια νὰ καθαρῶσιν γιὰ καιρὸ χάρις σὲ κάποια προσπάθεια. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας γίνεται καθαρὴ. Γιατὶ ἡ δύναμις αὐτὴ, ἐπικοινωνοῦσα μὲ τὶς ἄλλες, εἶναι πρὸς πολὺ ἀκάθαρτη παρὰ καθαρὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος, ποῦ μὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς νοεραῆς προσευχῆς, ἐκαθάρισε τὴν ἐνέργειαν τοῦ νοῦ καὶ φωτίστηκε κάπως μὲ τὸ φῶς τῆς πνευματικῆς γνώσεως ἢ καὶ μὲ νοερὰ ἔλλαμψη, ἐὰν θεωρήσῃ γι' αὐτὸ τὸν ἑαυτὸν του κεκαθαρμένον, πλανᾶται ἀυταπατῶμενος καὶ μὲ τὴν οἴησίν του ἀνοίγει μεγάλη θύραν ἐναντίον του, γιὰ νὰ πλανᾶται πάντοτε χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει.

Ἐὰν πάλιν, γνωρίζων τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς καρδίας του, δὲν ὑπερηφανευθῆ στὴν μικρὴ ἐκείνη καθαρότητα, ἀλλὰ βοηθούμενος ἀπὸ αὐτὴν βλέπει καθαρότερα τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων τῆς ψυχῆς, τότε προοδεύει στὴν ταπείνωσιν, προσθέτει κι' ἄλλο πένθος καὶ στὴ συνέχεια χρησιμοποιεῖ κατάλληλα μέσα θεραπείας γιὰ κάθε δύναμιν τῆς ψυχῆς. Καὶ ἔτσι θεραπεύει τὸ πρακτικὸν τῆς ψυχῆς διὰ πρακτικῶν μέσων· τὸ γνωστικὸν μὲ γνωστικὰ μέσα καὶ τὸ θεωρητικὸν τῆς ψυχῆς καθαρίζει μὲ τὴν προσευχὴν. Ἔτσι μὲ τὰ μέσα αὐτὰ φθάνει στὴν τελείαν, τὴν ἀληθινὴν καὶ μονιμώτατην καθαρότητα τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας. Στὴν καθαρότητα αὐτὴν ἀδύνατον νὰ φθάσῃ κανεὶς, παρὰ μόνον μὲ τὴν ἀκρίβειαν

→ εἰς σελ. 26

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ καταχωριζομένη επιστολή της 'Ι. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους διαφαίνεται ἡ πρόσκληση τῆς τοπικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὴν 'Ι. Κοινότητα, ὅπως ἐπισκεφθῇ αὐτὴν κατὰ τὴν ἐορτὴ τοῦ ἁγίου Σεργίου. Ἀπὸ μέρους τῆς Ρωσικῆς Συνόδου τὴν πρόσκληση υπογράφει ὁ Μητροπολίτης Τούλας Ἰουβενάλιος ὡς ἀρμόδιος, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἀπευθύνεται ἡ ἀπάντησις.

Τὸ περιεχόμενον τῆς πιστολῆς εἶναι ἐκφραστικὸ τῆς ἐπιφυλακτικότητος τῆς 'Ι. Κοινότητος, ἡ ὁποία ἐλπίζει διὰ τὴν Ἱερά Σύνοδον εἶσθαι καὶ κάπως ἀργὰ θὰ ἀνακάλεση τὴν σχετικὴν ἀπόφασί της, βάσει τῆς ὁποίας μεταδίδει τὰ Ἄχραντα Μυστήρια εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, ὅποτε φρενικὰ εἶναι πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ καταθύμιον, ὅποτε νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ καταθύμιον τῆς ἐμπεριστάτης ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας.

Βέβαια ἡ 'Ι. Κοινότης, ἡ ὁποία ἀπέφυγε καὶ πέρνοι νὰ ἀντιαποκριθῇ γιὰ τὸν ἴδιον λόγον στὴν πρόσφωνα πρόσκληση, δὲν ἀγνοεῖ διὰ τὴν παρουσία Ἁγιορειτῶν εἰς τὴν διωκομένην ὑπὸ τοῦ ἀντιχριστοῦ καθεστώτος Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐνισχύει τὸν κινδυνεύοντα γιὰ τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἀγνοεῖ ἐπίσης, διὰ παραλλήλως προσφέρει μία σημαντικὴ κάλυψη, τόσο εἰς τὴν προβαίνοσα σὲ ἀνεπίτρεπτα ὄρια υποχωρήσεις Ρωσικῆς Ἱεραρχίας, ὅσο καὶ εἰς τοὺς διώκτας τῆς ἐναντι τῶν διαμαρτυριῶν, πὺν ἀκαθόνται γιὰ τὴν καταπάτηση τῶν ἀνθρώπων δικαιωμάτων. Λογικὸ εἶναι

νὰ διακηρύξουν ἀφοῦ ἔχουμε ἐπικοινωνία μὲ τοὺς αὐστηροὺς ἁγιορείτας, πῶς μπορεῖ νὰ κατηγοροῦμεθα; Καὶ φρενικὰ ἢ προσφραὰ τέτοιας καλύψεως εἶναι πράξις ὄχι ἀνεύθυνος ἐναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ ἂν δημιουργηθοῦν οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἁγιορειτῶν σὲ μιὰ περιοχὴ πὺν δοκιμάζεται διὰ πρὸς ἢ πίστις ἑκάστον, πάλιν οἱ ἁγιορεῖται θὰ προσπαθήσουν νὰ ἐνισχύσουν ἠθικῶς τὴν λιποψυχοῦσαν Ἱεραρχίαν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, ὡστε οἱ υποχωρήσεις νὰ μὴ ἐγγίξουν τὰ ὅρια τῆς προδοσίας τῆς πίστεως.

Ἐδῶ δὲν ἐπιθυμοῦμε νὰ μνημονεύσομε τὸ πόσο μᾶς λυπεῖ, τὸ διὰ κατὰ καιροὺς ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, εἴτε ἀπὸ ἄκαιρη κενοδοξίαν, εἴτε ὑπηρετιοῦσα ἀθέλητα σκοπιμότητες τοῦ κόμματος, θέτει ζήτημα οἰκουμενικότητος τοῦ σεπιτοῦ Πατριαρχείου μας, σὺν νὰ μὴ τοῦ ἐφθάναν τὰ δεῖνὰ πὺν ὑφίσταται ἀπὸ τοὺς ἀγαρηνοὺς. Σὲ μιὰ ἐποχὴ τρομακτικὴ σὺν αὐτῇ πὺν διανόουμε, τὸ μόνον πὺν σώζει καὶ βοηθεῖ καὶ τὸν κόσμον νὰ λυτρωθῇ εἶναι ἡ ἐν ἀγάπῃ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εἶναι, τὸ ὀλιγότερον, ἀνεπίτρεπτον νὰ διαταράσσωνται οἱ ἀδελφικὲς σχέσεις.

εβασμῶτατε, τὴν Ὑμετέραν δεξιὰν εὐσεβάστως κατασπαζόμεθα. Ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀριθ. 449 ἀπὸ 18.2.77 Γράμμα τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος, δι' οὗ Συνοδικῇ ἐξουσιοδοτήσεσι εὐγενῶς προκαλεῖται ἡ καθ' ἡμᾶς 'Ι. Κοινότης ὅπως συμμετάσχη εἰς τὰς κατὰ

τὸν προσεχῆ Ἰούλιον προγραμματισθείσας ἑορτὰς ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ τοῦ Ἁγίου Σεργίου τοῦ Ραντιονιᾶ.

Διὰ τὴν πρόφρονα ταύτην πρόσκλησιν αἰσθανόμεθα βαθέως τὴν πρὸς τὸν Ἀγιώνυμον Ὅρος προσγινόμενην τιμὴν, διὸ καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τὴν Σεπτὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς κατὰ τὴν Ρωσίαν Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας καὶ Ὑμᾶς προσωπικῶς.

Εἶναι βεβαίως γνωστὰ αἱ παλαιότατοι πνευματικαὶ σχέσεις τῆς ἀγιορειτικῆς Μοναχοπολιτείας μετὰ τῆς ἐν Ρωσίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἀσφαλῶς ἡ διατήρησις καὶ ἀνανέωσις αὐτῶν δι' ἀμοιβαίων ἐπισκέψεων καὶ ἐπικοινωνιῶν εἶναι οὐ μόνον εὐκταῖοι καὶ ἐπιθυμητὰ λίαν, ἀλλὰ καὶ πρόξενοι μεγάλης παραδᾶς καὶ πολλῆς ὠφελείας.

Πλὴν ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱ. Κοινότης εὐρίσκειται εἰς τὴν δυσχερεστάτην θέσιν νὰ ἐπιφυλαχθῇ καὶ νὰ στερηθῇ μιᾶς τοιαύτης εὐκαιρίας, ὡς ἔπραξε τοῦτο καὶ πέρυσιν. Ἐν τούτοις, ἡ ἐπιφύλαξις αὕτη δὲν σημαίνει ἔλλειψιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς πρὸς τὴν ὑμετέραν Ἀγιοτάτην Ἐκκλησίαν εἰλικρινοῦς ἀγάπης καὶ βαθείας ἐκτιμήσεως. Τούναντιον μάλιστα, διὰ τῆς ἐπιφυλάξεως αὐτῆς ταύτης ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱ. Κοινότης πιστεύει ὅτι ὑπηρετεῖ εἰς τὴν διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ὄντως ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἥτις καὶ βασίζεται εἰς τὴν ἐμμονὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ παραδόσεως, ὡς καὶ τὴν διαφύλαξιν καὶ ὁμολογίαν αὐτῶν ἐν πᾶσι, δηλαδὴ καὶ ἐν μέσῳ δυσκολιῶν καὶ περιστάσεων οἰωνόδηποτε.

Ἄλλ' ἐνῶ μετὰ τῆς κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Ἀγιορειτικῆ Μοναχοπολιτεία συνήλγει μὲν καὶ συνδυνᾶτο διὰ τὰς εὐρούσας τὴν ὑμετέραν Ἐκκλησίαν δεινὰς περιστάσεις καὶ θλίψεις ἀπὸ τινων δεκαετιῶν, συνέχαιρε δὲ καὶ συνεκαυχᾶτο διὰ τὴν κατ' αὐτὰς στερέρμιον πίστιν καὶ ὁμολογίαν Αὐτῆς, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἀνάδειξιν νέφους ὀλοκλήρου μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως, ἐσχάτως ἐδέξατο ἀγγελίας λυπούσας αὐτὴν σφόδρα περὶ τῆς καθ' ὑμᾶς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας.

Αὕτη δηλονότι ἡ χαρὰ καὶ τὸ καύχημα ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, ἡ ὁμολογία τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, ἐτέθη ὡς ἐν ὑποστολῇ ἔναντι τῶν ἐπληθύνων καὶ πολεμιῶν αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ

ἀφ' ἑτέρου τὰ Ἄχραντα αὐτῆς Μυστήρια διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 42 τῆς ἀπὸ 16.22.1969 ἀποφάσεως τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας παρεδόθησαν εἰς κοινωσίαν τοῖς αἵρετικοῖς Ρωμαιοκαθολικοῖς.

Πρὸς τὰς πρωτακούστους καὶ θλιβεράς ταύτας ἀγγελίας μετὰ τῆς κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀγιορειτικὴ Μοναχοπολιτεία δυσπίστως εἶχε τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ διακαῶς ἠύκετο καὶ ἤλυπεν ὅτι, εἰ καὶ πειρασμῶ τινι περιέπεσον ἡ Ἀγιοτάτη Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἀλλ' ὅμως ταχέως ἔμελλεν ἀνανήψει καὶ ἐπανέλθει εἰς τὴν ἐξ ἧς ἐξετράπη εὐθειαν τῆς Ὁρθοδοξίας ὁδόν, ἐφ' ὅσον μάλιστα πολλοὶ πρὸς αὐτὴν ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι ἀπηύθυναν φωνὰς καὶ ἔτειναν κείρα βοηθείας, ἰδίᾳ δὲ ἡ κατὰ τὴν Ἑλλάδα Ἀγιοτάτη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δι' ἐγκυκλιῶδους γράμματος αὐτῆς (1970).

Ἄλλὰ καὶ πρὸ τοῦ θλιβεροῦ ὀλισθήματος τῆς παραδόσεως τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας τοῖς αἵρετικοῖς Ρωμαιοκαθολικοῖς αὐτὸς οὗτος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας Α', παρὰ τὰς τολμηρὰς αὐτοῦ οἰκουμενικὰς χειρονομίας καὶ ἐνεργείας, Συνοδικῆ Ἀποφάσει ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἱεράρχας τοῦ Θρόνου τὴν ὑπ' ἀρ. 98/11.3.67 ἐπιστολὴν αὐτοῦ, ἐφιστῶσαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τῆς μετὰ τῶν Ἐτεροδόξων διακοινωνίας, «καθ' ὅσον οὐδεμίαν ἐν προκειμένῳ ἐλήφθη ἀπόφασις οὐδὲ ὑφίσταται μυστηριακὴ κοινωσία μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν εἰσέτι... ἵνα μὴ ἐξ ἀγνοίας παραπλανῶνται οἱ μὴ εἰδότες ἀπλούστεροι». Ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ ὑπομνήσκομεν, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τυγχάνει καὶ ἔμμεσος ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ Οἰκουμενισμοῦ Διάταγμα τῆς Β' ἐν Βατικανῷ Συνόδου (1965), ἔνθα κακοδόξως διαλαμβάνεται ὅτι ἡ μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων «ἐν τοῖς ἱεροῖς Μυστηρίοις κοινωσία... εἶναι οὐκ μόνον ἐπιτρεπτή, ἀλλὰ καὶ ἀξιοσύστατος» (§ 15).

Διὸ καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας, περὶ χορηγήσεως τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων τοῖς αἵρετικοῖς Ρωμαιοκαθολικοῖς, ἐλύπησε καὶ λυπεῖ τοὺς ἀνά τὴν Οἰκουμένην Ὁρθοδόξους τοσοῦτῃ μᾶλλον, καθ' ὅσον κατὰ τὴν ἐπίσημην ἀντικανονικῶς καὶ μονομερικῶς γενομένην, ὡς καὶ ὤφειλεν, «ἄρισιν τῶν Ἀναθεμάτων» μετὰ τῶν Κων/λεως καὶ Ρώμης, ὁ τότε ἐκπροσωπῶν τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Μό-

σας Μητροπολίτης Λένινγκραντ και Νόβογοροντ κ. Νικόδημος ως πρόεδρος του Τμήματος επί των Έξωτερικῶν ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων, ὁρθῶς ἀντετάχθη εἰς αὐτὴν διὰ δηλώσεων αὐτοῦ, ὡς τοῦτο ἔπραξαν καὶ πολλοὶ Ὀρθόδοξοι Ἱεράρχαι καὶ Θεολόγοι, μεθ' ὧν καὶ οἱ Ἄγιορεῖται Πατέρες σύσσωμοι. Διότι θεβαίως ἐπὶ ζητημάτων Πίστεως καὶ κοινῆς Παραδόσεως τῆς Ὀρθοδοξίας, ὡς ἡ μετὰ τῶν Ἐτεροδόξων καὶ αἰρετικῶν σχέσις ἐν γένει, «οὐκ ἐπιτρέπεται Ἐκκλησίᾳ Τοπικῇ, εἰ καὶ ἔστιν αὕτη ἡ οἰαοῦν, παρ' ὃ παρέλαβε δογματίζειν καὶ ὄρια αἰώνια μεταίρειν. Τοῦτο πράξασα καὶ ἐπιμένουσα ὑπόδικος καθίσταται, ἀλλ' οὐκ εἰς διδάσκαλον μεταποιεῖται. Διδάσκαλος γὰρ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας οὐκ οἱ κενολόγως εἰσὶ θεολογοῦντες, ἀλλ' ἡ τῶν Ἀποστόλων Παράδοσις. Εἰ δὲ ὁ τὴν οἰανδήνα γραπτὴν ἢ ἀγραφον Παράδοσιν ἀθειτῶν ἀνάθεμα ἔστιν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, τί ἂν εἴη ὁ τὸ μέσον μετὰ αἰρέσεως καὶ Ὀρθοδοξίας, ταῦτὸν εἰπεῖν πλάνης καὶ ἀληθείας, ἀφανίσας παντελῶς;» (μνησθὲν Γράμμα τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας).

Προκειμένου μάλιστα περὶ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, ταῦτα ἐκτὸς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἀνύπαρκτα, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνεργούντος ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν μόνον ἐντὸς τῆς ὀρθοτομοῦσης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας Ἐκκλησίας. Ἡ μετάδοσις ὅθεν τῶν μυστηρίων εἰς Ἐτεροδόξους εἶναι ἀδιανόητος, καθότι ἡ Θεία Εὐχαριστία δὲν εἶναι μέσον διὰ τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ τὸ ἀποκορύφωμα αὐτῆς, νοουμένης πρωτίστως καὶ κυρίως ὡς κοινωνίας τῆς αὐτῆς πίστεως ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ ἀνυποκρίτως.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὑφίσταται ἐν ἰσχύει ἡ ὡς ἄνω ἀπόφασις τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας περὶ χορηγήσεως τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων τοῖς αἰρετικοῖς Ρωμαιοκαθολικοῖς, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Κοινότης ἀδυνατεῖ νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὴν ἄλλως τιμητικὴν δι' αὐ-

τὴν ὑμετέραν πρόσκλησιν. Τοῦτ' αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς γινομένης ἐπισημοῦς ἐκκλησιαστικὰς διακηρύξεις ὅτι «οὐδεὶς διώκεται ἐν Ρωσίᾳ διὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ ποιήσεις» «ἢ ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ διὰ τὸ κλείσιμον τῶν Ἐκκλησιῶν στεροῦνται πάσης βάσεως», παρὰ τὰς μυριάδας τῶν μαρτυριῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἡδὴ Ρωσίας μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῆς πίστεως, ὅπως ἔχουσι καταγγεῖλλει καὶ καταγγέλλουσι τὰ ὅλα ἀντίθετα, μετ' ἀδιαμφισβητήτων στοιχείων, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἐπισημῶς καὶ ἐν Ναϊρόμπι τὸν Νοέμβριον τοῦ 1975 κατὰ τὴν ἐκεῖσε συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (βλ. Δελτίον «Ἐπίσκοψις», ἀρ. 137 τῆς 16.12.75). Τούτων δὲ ὑφισταμένων καὶ ἐξακολουθοῦντων, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Κοινότης διὰ πολλῆς ἔχει μερίμνης καὶ περὶ τῆς τηρητέας ὑπ' αὐτῆς ἐφεξῆς στάσεως ἔναντι τῶν ἐκ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας ἀφικνουμένων ἐνταῦθα κληρικῶν ὡς προσκυνητῶν.

Ἄλλ' ὅμως οὐ παύομεθα πιστεύοντες καὶ προσδοκῶντες, προσευχόμενοι καὶ παρακαλοῦντες τὴν καθ' Ὑμᾶς Ἱ. Σύνοδον, ὅπως παράσῃ ἡμῖν τε καὶ τοῖς Ὀρθοδόξοις πᾶσι χαρὰν μεγίστην καὶ ταπεινοφροσύνης ὑπόθεσιν ἀρίστην διὰ τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀποφάσεως κοινωνίας μετὰ τῶν αἰρετικῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ πᾶσι τοῖς ἐναντιούμενοις τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἧς ὁμολογίας χωρὶς οὐκ ἔστι σωτηρία κατὰ τοὺς αὐτολέκτους λόγους τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεως καὶ σωτηρίας ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ: «Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς, ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Μαθ. 10, 32 - 33).

→ ἀπὸ σελ. 23

τῆς πρακτικῆς ἀσκήσεως, μετὰ τὴν ἐπιμονὴν ἀσκητικὴν ἀγωγὴν, μετὰ τὴν πνευματικὴν θεωρίαν καὶ τὴν προσευκὴν, ποὺ ἀποκαλύπτει θεωρίαν «κατὰ παραδοχὴν», (δηλαδὴ αὐτὲς ποὺ δίδει ὁ Θεός).

μετάφρασις ὑπὸ μ.ἱ.

ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΚΟΝΚΟΡΔΑΤΟΥ

ΕΩΡΟΥΜΕ τὸ κογκορδάτιο ἀπὸ κάθε πλευρὰ δλέθριον καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Γι' αὐτὸ ὅτι ἀπὸ τὴν δημοσιευθεῖσα Διακήρυξη τῆς Ἱ.

Κοινοῦ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τὶς παρατηρήσεις μας στὸ προηγουμένον τεύχος, συνεχίζουμε τὴν προσπάθεια δαιφωτίσεως τῶν ἀρμοδίων πρὶν εἶναι ἀργά, ἀφοῦ πολλὲς ἐφημερίδες ἐξακολουθοῦν νὰ υπερθεματίζουν γιὰ τὴν σύναγην «διπλωματικῶν» σχέσεων μετὰ τὸ Βατικανόν.

Τοὺς φόβους μας ἀξάνει περισσότερο διότι καὶ Ἐκκλησιαστικὸ Περιοδικόν, φαίνεται δις συμφωνεῖ μετὰ πανεπιστημιακὸ διδάσκαλον τῆς θεολογίας, ὁ ὁποῖος σὲ ἄρθρον του μεταξὺ ἄλλων γράφει: «Ἄν στὸ κράτος συμφέροι ἢ ἀντιλαγὴ ἀντιπροσώπων μετὰ τὸ Βατικανόν, ὅπως πραγματικὰ συμφέροι, ὡς προχωρήσῃ ἀμέσως, γιὰ τὴν Ἱερά Σύνοδον δὲν ἔχει καμμίαν ἀρμοδιότητα σὲ τέτοια θέματα».

Βέβαια δὲν θέλομε νὰ ἐπιβάλουμε εἰς οὐδένα τὶς ἀπάνεις μας. Ἐνδέχεται μάλιστα νὰ «φοβούμεθα φόβον οὗ οὐκ ἔστι φόβος». Εἶθε. Ἀλλὰ οἱ ἐνδοσιαμοὶ μας σιγηρίζονται σὲ κάποιους συλλογισμοὺς. Καὶ αὐτοὺς θέτομε σὴν κρίσιν τῶν δυναμένων νὰ ἔχουν ὑπεύθυνον γνώμην. Ἐδ-χαρίστως θὰ βλέπαμε λογικὰ ἀντιρρήσεις σὲ τὶς παρακάτω ἀόριστες ἀλλὰ πιθανὰς ὑποθέσεις μας.

Ἄξιζεν νὰ ὑπογραμμισθῶν ἐδῶ οἱ φοβερὰς συνέπειαι ποὺ θὰ εἶχε γιὰ τὴν

Ἑλλάδα σὺν ὀρθόδοξῃ χώρῃ, καὶ γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος εἰδικότερα ἢ σύναγην διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Βατικανοῦ. Πρώτη καὶ ἄμεση συνέπεια εἶναι τὸ ὅτι θὰ ὑποχρεωθῶμε νὰ ἀνεχθῶμε γιὰ λόγους διεθνούς ἐθιμοτυπίας, ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτον ἀπὸ θεολογικὴ ὀρθόδοξον σκοπιά: Ὁ πρέσβυς τοῦ Βατικανοῦ θὰ μορῆθαι νὰ πάη παρὶ τοῦ ἀνενόχλητος, θὰ παρίσταναι σὲ ὅλες τὶς θρησκευτικὰς τελετὰς, τοὺς ἐορτασμοὺς, ντυμένος βέβαια καὶ μετὰ ἄμφιά του — γιὰ τὴν ὁποσοδήποτε κληρικὸς εἶναι πάντοτε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης — καὶ ἔτσι ἢ συμπροσευχὴ μετὰ αἵρετικῶν θὰ καθιερωθῇ πλέον «ὡτὲ φάκτιον» ἀφοῦ σὲ κάθε ἐνκαιρία οἱ Ἀνώτατοι πολιτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς τῆς χώρας θὰ εἶναι ὑποχρεωμένους νὰ συμπροσεύχωνται μαζί του οὔτε θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἢ νὰ τοῦ ἀπαγορεύουν καὶ τέτοιο, γιὰ τὴν ἀμέσως δημιουργεῖται διεθνὲς πολιτικὸν σκάνδαλον, ποὺ ἐκθέτει τὴν Ἑλλάδα σὲ τὸν εὐρωπαϊκόν «φίλον» τῆς.

Στὸ Ἅγιον Ὄρος εἰδικότερα θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐμποδισθῇ ἢ ἐλενηθῇ του γιὰ τὴν οἱ πολιτικὰς ἀρχὰς θὰ εἶναι ἀνένδοτοι: ἕνας πρεσβευτὴς δὲν μορῆθαι νὰ ἐμποδισθῇ ἀπὸ πονηρὰ, ἀλλοιῶς δημιουργεῖται τεράστιον διπλωματικὸν θέμα. Ὅλοι ὑποχρεοῦνται νὰ τοῦ ἀπονείμουν «ἰσὺς νενομισμένης τιμῆς». Ἡ θέσθι του μέσα σὲ τὸν Ναὸ τοῦ Πρωτάτου καὶ σὲ τὰ Καθολικὰ τῶν Ἱερῶν Μονῶν θὰ εἶναι ἐκεῖνη τοῦ πολιτικοῦ διοικητοῦ. Ὅλες οἱ διαμαρτυρίαι καὶ οἱ ἀντιδράσεις θ' ἀποκρούωνται μετὰ τὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι ὁ Παπικὸς ἐκπρόσωπος δὲν εἶναι θρησκευτι-

κή αλλά πολιτική αρχή και έτσι θα ισχύουν όλοι οι Ποινικοί Νόμοι, που προσοιούνται τις πολιτικές προσωπικότητες, έναντιόν όσων θα τολμούσαν να αντίσταθουν.

Δεύτερη καταστρεπτική συνέπεια θα είναι η έντελως άρνητική επίδραση που θα άσκηθῆ ἔντετρα στήν Ἑλληνική Πολιτεία ἐκ μέρους τῶν διπλωματῶν τοῦ Βατικανοῦ και πού θά ἀποβλέπη στήν ἐξουθένωση τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας, διῆ ἡ Ρώμη διαθέτει εἰδικά κατηρητισμένους ἀνθρώπους γι' αὐτή τῆ δουλειά — ὅλοι, ὅσοι θά ἔλθουν νά ὑπηρετήσουν στήν Παπική Προσεβία, θά γνωρίζουν ἀπαισιᾶ: τὰ ἑλληνικά, τὴν ψυχολογία τοῦ Ἑλληνορθοδόξου πιστοῦ, τὴν ἱστορία τῶν σχέσεων Ἑλλήσι-ας - Πολιτείας στήν Ἑλλάδα, τὴν ἀδυναμίες και τὴν ἰδιοσυγκρασία τῶν Ἑλλήνων και πρὸ παντὸς πόσο ἀνυπόληπτη εἶναι ἡ Ἐκκλησία και ἡ Ὁρθοδοξία σὴ συνείδηση σχεδὸν ὄλων τῶν Ἑλλήνων πολιτικῶν — δὲν εἶναι δύσκολο ν' ἀντιληφθοῦμε τί περιστάσεις θά ἐκμεταλλευθοῦν και πόσο ἄνετα θά σκευωρήσουν σὲ ὄλα τὰ μέτωπα γιὰ τὴν πλήρη καταπάτηση τῶν ὀρθοδόξων συμφερόντων. Αὐτὸ θά γίνῃ θέβαια σιγά - σιγά, με ἔξαιρητική προσοχή και ἡρεμία με γλυκύτητα και ἐνγένεια ἀπεριόριστη, ἀρκεῖ νὰ καταφέρουν πάντοτε νὰ δημιουργοῦν λανθασμένες ἐντυπώσεις και πεποιδήσεις σὲ ἀρμοδίους πολιτικούς παράγοντες, πού χειρίζονται ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις και πού δὲν ἔχουν θεολογικά κριτήρια, οὔτε καν ἐκκλησιαστικὴ ὀρθόδοξη συνείδηση. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο θά τὸ ἐκμεταλλεθῶνται ἰδιαίτερα οἱ παπικοί διπλωμάτες και θά τοὺς διευκολύνη πολὺ σὴ δημιουργία συγχύσεως κάθε φορὰ πού θά ἀνακύπτουν διαφορὲς και διαφωνίες σὴ σχέσεις Ἐκκλησίας και Πολιτείας, ὀπότε και θά εἶναι σὲ θέση νὰ προτείνουν σὸν περισσότερο «εἰδικὸν» μὴ τέλεια προμελετημένη λύση — παγίδα, πού θά μπορούσε εὐκόλα νὰ παραπλάνησῃ τοὺς ἀρμοδίους και ἀπερίσκεπτα νὰ νιοθετηθῆ και νὰ ἐπιβληθῆ. Οἱ μεσολαθητικοὶ ὀλοὶ ἀποτελοῦν τὸ κυριώτερο ὄπλο τῆς Παπικῆς διπλωματίας, ἐξασφαλίζοντας πάν-

τοτε ἔξαιρητικὲς ἐπιτυχίες σὸ Βατικανό. Κανένας πάντως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποτιμᾷ τὴν διπλωματικὴ αὐτὴ δεινότητα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὀποία ὑπῆρξε μῆτέρα και τροφὸς τῆς πολιτικῆς και διπλωματικῆς νοστορίας τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἡδῆ τὰ θύματα αὐτῆς τῆς νοστορίας σὸν ἑλληνικὸ χῶρο ἔχουν κάνει ἀπὸ εἰδῶν τὴν ἐμφάνισή τους και τρυγοῦμε κίβλας τοὺς μικροὺς καρποὺς τῆς Βαβέλ, τὴν ὀποία ἐγκαθιδρύει ἡ παρουσία τους. Ἄρκεῖ νὰ σημειωθῆ διῆ και ἡ πολιτικὴ Κίσιωνγκερ σὲ τελευταία ἀνάληψη δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἀπλῆ ἐφαρμογὴ τῶν παποκαισαρικῶν ἰδεῶν τοῦ Θωμᾶ Ἄκινάτιου. Δὲν εἶναι περιττὸ δὲ νὰ ὑπομνησθῆ ἐδῶ διῆ τὸ Βατικανὸ συνάπτει κονκορδάτα ἀκόμη και με μαχητικὰ ἀντιχριστιανικὲς κυβερνήσεις, ὀπως ἡ Σοβιετικῆ, γιαιῆ τότε ἀκριβῶς δημιουργοῦνται καταπληκτικὲς εὐκαιρίες ἐξουτώσεως τῆς ὀρθοδοξίας και γιὰ μὴ ἀκόμη φορὰ ὀ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Ἐτοι οἱ ἐλάχιστοι ρωμαιοκαθολικοὶ τῆς Ρωσίας ἀπολαμβάνουν ἔξαιρητικὰ θρησκευτικὰ προνόμια, ἀπρόοιτα σὸις ὀρθοδόξους Ρώσους, χάρις σὴς ἄριστες διπλωματικὲς σχέσεις Ρώμης και Μόσχας, πού ἀποβλέπουν ἔμμεσα ἡ ἄμεσα και σὴν ἐλπίδα προσελεύσεως ἔτσιω και μερικῶν ὀρθοδόξων πρὸς τὴν προνομιοῦχο Ἐκκλησίαν και ἐπομένως σὴ διάσπαση τοῦ ἐνιαίου μετώπου τῶν θρησκευόντων ὀηκόων, πρᾶγμα πού συμφέρει και τὰ δύο συμβαλλόμενα «κράτη».

Ἄς προστεθῆ δμως και μὴ τρίτη συνέπεια: Ἡ σιροπή πολλῶν Ἐθρωπαίων πρὸς τὴν Ὁρθοδοξία ἔχει ἀνηουχῆσει ἔγνοτα τὸ Βατικανό. Ἄν καταφέρῃ νὰ συνδεθῆ «πολιτικῶς» με τὴν Ἑλλάδα, θά ἔχη μὴ ἐπιπλέον εὐκαιρία νὰ ἐλέγχει ἀπὸ μέσα τὴν κατάσταση και νὰ κωλυσιεργῆ σὲ θάρους κάθε ἐνδιαφερομένου γιὰ τὴν ὀρθοδοξία Ἐθρωπαίου. Συγκεκριμένα, ἡ Προσεβία τοῦ Βατικανοῦ σὴν Ἀθήνα ὀ ἀποκίση αὐτεπάγγελτα τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγχει ὄλους τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς, πού θά ἔρχωνται σὴν Ἑλλάδα γιὰ προσκυνηματικούς λόγους δηλ. γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν χριστιανικὰ μνημεῖα μοναστήρια ἡ ἐκκλησιαστικὲς ἀρχές. Γιὰ

ώριμμένους τόπους μάλιστα, όπως τὸ "Άγιον Όρος, θὰ ἀπαιτῆται οἴγουρα κάποια ἔγκριση τῆς Παπικῆς πρεσβείας ἀπὸ ὁποιοδήποτε ρωμαιοκαθολικὸ προσκυνητῆ. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι κάθε τέτοιος ἄνθρωπος, πὸν θὰ ἐρχόταν ἴσως μὲ σκοπὸ ν' ἀσπασθῆ τὴν Ὁρθοδοξία ἢ ἔστω νὰ ἀποκτηθῆ μιὰ πρώτη γνωριμία μὲ τὴν λατρεία τῆς καὶ τὸν μοναχισμό τῆς, δὲν θ' ἀποκοῦσε ποτὲ τὴν ἀπαιτουμένη ἔγκριση κι' ἔτσι δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς τόπους πὸν ἤθελε, χωρὶς νὰ ὑποστῆ τοῦλάχιστον κάποια ἀνάκριση ἢ καὶ ψυχολογικὸ πῶλεμο ἐκ μέρους τῆς «Ἐκκλησίας», πὸν γνωρίζει «νὰ ἀσκῆ μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὰ παγκόσμια προβλήματα» καθὼς ὁμολογεῖ καὶ ὁ ἅγιος Περιστερίου. "Αν ἔλθῃ κανεὶς στὴν θέση αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, πὸν ἐπιδιώκουν νὰ γίνουν ὀρθόδοξοι χωρὶς νὰ μπορούν νὰ βροῦν ἀνταπόκριση τοῦ θ-ψίσιου αὐτοῦ αἰτήματός των πουνενὰ σιὸ ἐξωτερικὸ (οἱ ἑλληνικὲς καὶ ρωσικὲς ὀρθόδοξες δικαιοδοσίες τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔχουν πρὸ πολλοῦ ὑπογράφει τὰ κονκορδάτα τοὺς μὲ τὸ Βατικανὸ καὶ γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς στὴν Ὁρθοδοξία μέσω αὐτῶν πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ ὑποστῆ ἕνα εἶδος κοινωνικοῦ ἐξεντελισμοῦ πὸν ἐ-

πιβάλλει ἡ Ρώμη στοὺς ἀρνητὲς τῆς καὶ ἔτσι ἀναγκάζονται νὰ ταξιδέψουν σὲ μιὰ ὀρθόδοξη χώρα γιὰ νὰ συναντήσουν καὶ πάλι μπροστὰ τοὺς τὴν ἀνεπιθύμητη «Ἐκκλησία» καὶ νὰ πάρουν μὲ τὴν ἀδεία τῆς τὸ ὀρθόδοξο χρίσμα, τότε μόνο μπορεί νὰ καταλάβῃ γιατί «περιέρχεται ξηρὰν καὶ θάλασσαν» κυριολεκτικὰ τὸ Βατικανὸ γιὰ ἕνα πόσιον στὴν Ἀθήνα. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἄλλοσιε νὰ ἐξηγηθῆ ἡ φοβερὴ πίεση, πὸν ἀσκεῖ μιὰ πολιτικὴ κυβέερνηση ἐντελῶς ἀδιάφορη γιὰ κάθε τι πὸν ἔχει σχέση μὲ τὴν ὀρθόδοξη θεολογία, πᾶνω στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, γιὰ νὰ δεχθῆ τὸν κονκορδάτο; Ποιοὶ ὑπαγορευοῦν ἕνα ἴσοσ ἀκατανόητο ἐκβιασμό, σὲ ἀνθρώπους πὸν δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ γνωρίζουν τι ἀκριβῶς ζητοῦν ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ παίζεται καὶ πάλι ἕνα ἀθλιο παιχνίδι σὲ βάρος αὐτῆς τῆς γωνιάς τῆς γῆς, πὸν ἀτύχησε νὰ διατηρήσῃ ἀκέραιη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν Θεό, τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον, μιὰν ἀλήθεια ἀφόρητα ἐνοχλητικὴ γιὰ ὅσους τελεσίδικα τὴν ἔχασαν; Πῶς νὰ χαρακτηρήσῃ, τέλος κανεὶς τοὺς «ὀρθοδόξους» πὸν συμφωνοῦν γιὰ τὸ κονκορδάτο;

μ.χ.

“ΘΡΗΝΟΙ ΙΕΡΕΜΙΟΥ..

Ε τὴν γνωστὴ ποιητικὴν εὐαισθησίαν του, ὁ φίλος θεολόγος καὶ ποιητὴς κ. Θ. Κωνσταντίνου, στὴ σειρά τῶν πονημάτων του (ἀπόδοση σὲ ποιητικὰ μέτρα 15 ἀγιογραφικῶν κειμένων) μᾶς ἔδωσε καὶ τοὺς «Θρήνους» τοῦ Προφήτου Ἱερεμίου.

“Υστερα ἀπὸ μίαν ἐμπεριστατωμένη εἰσαγωγή περὶ τῶν Προφητῶν καὶ τοῦ ἔργου των, ἐκθέτει σὲ συνοπτικὴ μορφή τὶς πληροφορίες γιὰ τὸν μεγάλο Προφήτην Ἱερεμία, δίδει στοιχεῖα γιὰ τοὺς «Θρήνους» καὶ στὴ συνέχεια ἀκολουθοῦν οἱ πέντε Ὁδές τῶν «Θρήνων» τοῦ κλαυθμηροῦ Προφήτου σὲ ἐλευθέρους στίχους καὶ σὲ γλῶσσα μικτὴ, μὲ ἀσύμμετρος ἐνότητες ὑπὸ ἀκροστιχίδα καὶ μὲ ἐνδείξεις τοῦ περιεχομένου των στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα.

«Ἡ ἐποχὴ καθ’ ἣν ἔζησεν ὁ Προφήτης, γράφει ὁ σ., ὑπῆρξεν ἐποχὴ, καταπτώσεως τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐσωτερικῶς οἱ Ἰσραηλίται εἶχον ἐξασχρηιωθῆ, ἐξωτερικῶς Αἰγύπτιοι καὶ Βαβυλώνιοι παρεσκύαζον τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας των. Ἐναντίον ποίων νὰ στραφῆ ὁ Ἱερεμίας πρῶτον καὶ ποίους νὰ ἀντιμετωπίσῃ δεύτερον; Ἡ πολυθεΐα, ἡ εἰδωλολατρία καὶ ἡ ἠθικὴ κατάπτωσις (Δ΄ Βασ. 23, 12) κάνει τὸν Ἱερεμίαν, βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, νὰ προβῆ εἰς δριμύτατον ἔλεγχον καὶ ἀκάθεκτον ἐπίθεσιν κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ ψευδοπροφητῶν...».

Ἄλλὰ ὁ μεθυσμένος ἀπὸ τὴν ἀμαρτία λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀδιαφορεῖ καὶ οὐκ εἰδίδει τὸν Προφήτην. Γι’ αὐτὸ καὶ ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ ἐπέβηται, ὅπως εἰδοποιούσεν ὁ Ἱερεμίας. Οἱ Βαβυλώνιοι κατακτοῦν τὴν Ἱερουσαλήμ, αἰχμαλωτίζουν πλήθῃ λαοῦ καὶ φονεύουν χωρὶς αἴκτον τοὺς παραβάτας τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. “Ἐνα ἐπτάστιχο τῶν «Θρήνων», πῶς ἀποδίδει ὁ κ. Κωνσταντίνου, εἶναι ἐκφραστικὸ τῆς τραγωδίας τοῦ Ἰσραὴλ: «Φοβερόν, Κύριε, καίγονται στοῦς δρόμους / ἀλύγιστα κορμιά καὶ παιγμένα, / παιδιῶν, γερόντων. Νεάνιδες καὶ νέοι, / οἱ ἐλπίδες μου, αἰχμάλωτοι ἐσυρθηκαν. / Μὲ τὴ ρομφαίᾳ ἐφόνευσες καὶ πείνα, / τὴν ἡμέρα τῆς ὀργῆς σου στὸ χασάπη, / στὸν μάγειρο παρέδωκες ἀσπλάγχνος».

Πόσῃ ἀναλογία παρουσιάζουμε σήμερα ἐμεῖς τὸν λαὸν Ἰσραὴλ μὲ τὸν παλαιόν! Καὶ παρὰ ταῦτα δὲν ἐννοοῦμε νὰ μετανοήσουμε Κλῆρος καὶ Λαός,

ἀν καὶ ἀκούμε τὸν Κύριον νὰ εἰδοποιῆ: «Καὶ ὑμεῖς ὁμοίως ἀπολείσθε ἐάν μὴ μετανοήτε» (Λουκ. 17’, 3).

Μία πολὺ ὥραία καὶ μᾶλλον πλήρης ἀπόδοση τοῦ βίου, τῆς δράσεως καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Προφήτου Ἱερεμίου, περιέχεται στὸ καλαίσθητο βιβλίον τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Ἱερεμίου Φούντα πού ἐξεδόθη τὸ 1975 εἰς Ἀθήνας.

Ἄλλὰ πού νὰ εὐρωμεν ἕνα τέτοιον Ἱερεμίαν νὰ μᾶς ζυπνήσῃ ἀπὸ τὸν θανάσιμον λήθαργο, πρὶν κλάψουμε ἀνωφελῶς ὅταν πλέον εἶναι ἄργά; Ποιὸς θὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴ τῶν κυβερνητῶν μας πρὸς τὶς πηγές κάθε ἀλήθειας, πού εἶναι οἱ θείες Γραφές, μήπως καταλάβουν πού εὐρίσκεται ἡ αἰτία τῶν ἐθνικῶν κινδύνων καὶ ἀλλάξουν πολιτικῆ; Πότε ἐπὶ τέλος θὰ ἀντιληφθῶν, ὅτι εἴμαστε ἕνας Ὁρθόδοξος λαὸς καὶ ὅτι δὲν δικαιούμεθα νὰ παρεκκλίνουμε ἀπὸ τὶς ἅγιες Παταδόσεις τοῦ Ἐθνους χωρὶς «ἐνδικον μισθοποδοσίαν»;

“ΠΑΡΑΔΟΧΗ..

ΡΑΙΟ στὴν ἐμφάνισι καὶ σεμνὸ στὸ περιεχόμενο τὸ νέο Περιοδικὸ μὲ τὸν ἀνωτέρω τίτλο, πού διευθύνει ὁ γνωστὸς φίλος λογοτέχνης καὶ φιλόλογος κ. Ἰωάν. Χατζηφώτης, ὁ ἐκδότης τῶν «Κριτικῶν Φύλλων». Τὸ καινούριο «ἔιμνην Περιοδικὸ Ὁρθοδόξου ζωῆς, λόγου καὶ τέχνης», ἐκδίδεται

γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πολυστήμαντη Παράδοξη τοῦ Ἐθνους καὶ συγκεκριμένα, ὅπως γράφει στὶς κατευθυντήριες γραμμές του, «ἀνάγκη νὰ ρθούμε πιδ κοντὰ στὴν πίστη τῶν πατέρων μας. Ἀνάγκη νὰ δεθούμε μὲ τὶς ρίζες μας, γιὰ νὰ καρπισθῶμε τὰ νέα κλαδιά. Δὲν τὰ γράφομε αὐτὰ οὔτε ἀπὸ συντήρησι, οὔτε ἀπὸ σωβινισμό, οὔτε ἀπὸ ἀντιδραστικὸν πνεῦμα. Τὰ γράφομε γιὰτὶ πιστεύομε πὼς γιὰ νὰ ὑπάρξῃ πρόοδος, πρέπει νὰ προϋπάρχῃ παράδοξη...».

Ἐλπίζουμε καὶ φρονοῦμε καὶ εὐχόμεθα, ὅτι ἡ «Παράδοξη» θὰ φανῆ ἀντάξια τῶν ἐλπιδῶν μας καὶ θὰ ἐκπληρώσῃ στὸ ἀκέραιο τὸν εὐγενεῖς φιλοδοξίης καὶ ἐπαγγελίης της. Ἡθὸ ὁ ὑπεύθυνος τῆς ἐκδόσεως ἔχει δώσῃ τεκμηρία καὶ τὸν ὑψηλὸν προθέσων του καὶ ἐγγύγυα τῆς ἱκανότητός του. Ἀκριβῶς γι’ αὐτὸ τὸ λόγο ἡ Ἰ. Κοινότης τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησὶ της γιὰ τὴν ἔκδοξη τοῦ ἀ΄ Τεύχους καὶ συνέστησε τὴν

«Παράδοση» στην στοργή τῶν Ἱ. Μονῶν. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο τὴν συνιστῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐκθύμως, ἀποκρινόμενοι στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς γιὰ «συστράτευση» στὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν παραδόσεων, ἢ σπονδυλική στήλη τῶν ὁπίων εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΡΟCΤΑΝΔΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ τῆς Κροστάνδης εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πλεόν γνωστὰ ὀνόματα καὶ τὰ πιὸ σεβάσματα πρόσωπα τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδοξίας. Γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνας ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἶναι ἓνας ἁγιος δικός μας. «Ἔχοντας ἀνατροφή μὲ τὸ νέκταρ τῆς πατερικῆς διδασκαλίας παρουσιάζεται στίς σκέψεις, στὰ διώματα, στίς προσευχές, στοὺς πνευματικὸς ἀγῶνες τόσο οἰκίους σὲ μᾶς, πού ξεχνᾶμε τελείως τὴν καταγωγή του καὶ ἀναγνωρίζουμε στὸ πνευματικὸ του πορτραῖτο τὰ χαρακτηριστικὰ ἐνὸς Ἑλλῆνος ἁγίου».

Στὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου ὁ ἅγιος Ἰωάννης εἶναι γνωστός ἀπὸ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις τοῦ πνευματικοῦ του ἡμερολογίου «Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ μου», στὴν ὁποία κυριαρχοῦσα θέση κατέχει ἡ «νοερά προσευχή» καὶ ἡ συχνὴ μετοχή στὴν Θεία Εὐχαριστία. Στὸ βιβλίο αὐτὸ τώρα προστίθεται, γιὰ τὴν γνωριμία τῆς ἁγίας μορφῆς του, τῆς ἐν ζῆλῳ Θεοῦ δράσεώς του καὶ τῆς Ὁρθοδόξου διδασκαλίας του, ἡ παρούσα μονογραφία τοῦ εἰς τὴν διασπορὰ εὑρισκομένου ρώσου Ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου Σεμενῶφ. Σὲ μετάφραση γλαφυρὴ ἀπὸ τὸν ἑνὸς καὶ ἀπὸ ἄλλες ὁμοιες μεταφράσεις ἀρχιμανδρίτη Τιμόθεον τῆς ἀδελφότητος τοῦ «Παρακλήτου», προσφέρεται στὸ ἑλληνικὸν Ὁρθόδοξο κοινὸ γιὰ τροφή καὶ οἰκοδόμη, πρὸς ἔπαινο τῆς Ἐκκλησίας καὶ δοξολογία τοῦ Θεοῦ.

Σὲ μιὰ τόσο ἀντιπνευματικῆ ἐποχῇ, σὰν τὴν τωρινή, σὲ ἓνα τόσο σκούρο σκοτάδι, σὰν τὸ σύγχρονο, σὲ μιὰ σύγχυση πού ζῆ ὁ βασανιζόμενος ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τοῦ προσανατολισμοῦ του συνάνθρωπός μας, τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀγγέλου ἐκείνου τῆς Κροστάνδης, μαζὺ μετὰς ἄλλων, εἶναι μιὰ ἀληθινὴ δέσμη ἀκτίστου φωτός, μιὰ ἐλπίδα, ἓνας πολιτικός ἀτέρας, μιὰ θεία φωνή, ἓνας ἐπανευαγγελισμὸς τῆς παμφῶτου Ὁρθοδοξίας μας, πού αὐτὴ μόνη ἔσωζε, σώζει καὶ θὰ σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ παγκόσμιο ἔρεβος καὶ τὸν πρὸς αὐτοκαταστροφῆς ἀφηνιασμένον καλπασμὸ του. «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ φωτίσῃ σὰν τὸν ἥλιο καὶ νὰ σώσῃ τὸν κάθε ἄνθρωπο ἐδῶ στὴν γῆ. Ἡ Ὁρθόδοξία εἶναι ἡ αὐράνεια ἀλήθεια ἀπάνω στὸν πλανήτη μας. Οἱ σοφιστεῖες τῶν ἀνθρώπων δὲν μπόρεσαν νὰ σπιλώσουν τὴν θεϊκὴ τῆς καθαρότητάς. Νὰ τὸ μήνυμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Συνιστῶμεν τὸ βιβλίο εἰς ὄλους τοὺς ἑλληνογίνους Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ ἰδιαίτερας στοὺς ἱερεῖς μας καὶ γενικῶς στοὺς ἁγίους ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας.

ΠΡΟCΚΥΝΗΜΑ
CΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ

ΕΝ εἶναι ἀπλῶς ἓνα ὀδοιπορικὸ μὲ τὸν παραπάνω τίτλο τὸ βιβλίο τοῦ φίλου κ. Δημοσθένη Γούλα, οὔτε μιὰ νοσταλγία (νόστος) πρὸς τὴν ὡραία πράγματι Ρούμελῃ μας, ἀλλὰ κυρίως κραυγὴ ἀγωνίας γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς ἐπαρχίας, πού ὀδηγεῖ κατ' εὐθείαν στὴ βίωση ἀντιπαραδοσιακῶν συνθηκῶν καὶ στὸν θάνατο τοῦ ἑλληνορθοδόξου ἤθεος.

Πολλοὶ ἔχουν ἐπισημάνει τὸν ἐθνικὸ κίνδυνο πού ἀναδύεται ἀπὸ τὸν ὑδροκεφαλισμὸ τῶν μεγαλοπόλεων μὲ τὴν παράλληλη ἐρήμωση τῆς καθαρῆς καὶ θεοκτίστης ὑπαίθρου — μὲ τὰ ἔργα τῶν «χειρῶν» τοῦ Θεοῦ — καὶ πολλοὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἀναχαίτηση αὐτοῦ τοῦ ὀλεθρίου ρεύματος. (σημειῶν ἐδῶ ἐπαινετικὰ τὶς προσπάθειες τοῦ ζηλωτοῦ γεωπόνου φίλου κ. Ν. Σκληροῦ). Ἀλλὰ τὸ βιβλίο τοῦ τ. Νομάρχου Χαλκιδικῆς, μὲ τὴν πηγαία ἀγάπη του γιὰ τὴν ἀπλή ζωὴ τοῦ χωριοῦ, τὴν σύνδεση τῶν φυσικῶν καλλόνων μὲ τὶς ἀγνές παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας, τὴν ὑπογράμμιση τῆς ἐθνικῆς καὶ πνευματικῆς σημασίας πού ἔχει ἡ ἀγροτικὴ ζωὴ, καὶ τὴν λογοτεχνικὴ χάρη τοῦ σ., ἀποβαίνει ἓνα δυνατὸ κήρυγμα γιὰ τὴν ἀνάγκη ἐπιστροφῆς καὶ ἐπανασυνδέσεώς μας μὲ ὅ,τι ὡραῖον καὶ σεβάσιμον τῆς φυλῆς καὶ ἓνας «Αἰμίλιος» ἑλληνικός.

Ὁ σ. εἶναι δέβαια πιστὸς Κυρίου καὶ διανθίζει τὸ πόνημά του μὲ τὴν ἔξαρση τῶν μοναστηριῶν τῆς Ρούμελης καὶ μὲ τὴν εὐσέβεια. Ἄς ἐπιτραπῇ καὶ σὲ μᾶς νὰ συμπληρώσουμε, ὅτι ἡ φυγὴ ἀπὸ τὰ χωριά τῶν ρουμελιωτῶν καὶ ἄλλων διαμερισμάτων τῆς χώρας, δὲν ὀφείλεται μόνο στὴν ἐπιθυμία γιὰ ἀνετή ζωὴ — ἀνεξάρτητα ἀν παγιδεύονται στίς πῦλεις σὰν δουλοπάροικοι — ἀλλὰ καὶ στὴν ἑλλειψη σωστῆς ζωῆς πού γεμίζει τὸν ἄνθρωπο. Καὶ σωστὴ ζωὴ εἶναι ἡ παραδοσιακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ ζητάει τὴν ὀλιγαριθμωμένην τοῦ χωριοῦ καὶ τὶς φυσικὲς συνθήκες. Ζητάει ἔρημο, βουνό, δάσος, χωράφι, ἀμπέλι, κῆπο, κορφές, λαγκάδια καὶ τὴν σιωπὴ τοῦ λόγγου γιὰ νὰ προσεύχεται, νὰ μελετᾷ τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, νὰ τὸν εὐχαριστεῖ καὶ νὰ δοξολογῇ ἀκατάπαυστα. Ἀλλὰ ἡ σωστὴ Ὁρθόδοξος ζωὴ εἶναι καὶ ὀλιγαρχικὴ καὶ θεμελιώνεται ἐπάνω στὴν πίστι γιὰ τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅποτε δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῶν ἀγαθῶν τῶν πῶλων.

Τὸ πρόβλημα λοιπὸν εἶναι πρόβλημα Ὁρθοδοξίας. Πρὶν οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ ἐπαρχιώτες «ροδολήσουν» γιὰ τὸν «κόσμο» δὲν εἶχαν τίποτε μέσα τους. Καὶ ρίχνονται στὴν σύγχυση τῶν πῶλων καὶ νὰ λυτρωθοῦν ἀπὸ τὸ κενὸ τῶν ἑαυτοῦ τῶν. Ὁ Θεὸς εἶπε στὸν Μωϋσῆ: «Ποίησον εὐλαβεῖς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ». Λοιπὸν ποιήσατε τοὺς Ἕλ-

λγνας εύλαβεΐς, γεμίστε τΐς ψυχές των με πίστη και αγάπη στὸν Θεὸν και ἐξυγιάνετε τΐς ἄρρωστες αΐσθησεις τῆς ψυχῆς των. Ἐταΐ θα ἀποστραφοῦν τὴν νοσηρὴ ἀτμόσφαιρα τῶν πόλεων ποὺ «ἠδέως» ἀναπνεύουν και θα «πιάσουν» ἐπαφή με τὴ σοφία, τὴν ἀγαθότητα και τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, «τοΐς ποιήμασι νοοῦμεναι» και ὀρώμενες, ὅπως τΐς περιγράφει ὁ Προφήτης Δαβὶδ στὸν «Προοιμιακόν». Ὁ κακὸς και ὁ νοσηρὸς ἔρωτας, μόνο με τὸν ἔρωτα τὸν καλὸ και βεῖο θεραπεύεται.

Ο ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ

1. Μία ἐκ τῶν καλλιτέρων ἑλληνικῶν θεολογικῶν ἐκδόσεων τοῦ παρελθόντος ἔτους εΐναι και τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον δοκίμιον τοῦ πολυσεβᾶστου Γέροντος π. Θεοκλήτου Διονυσίου. Ἡ θαυμασία αὐτὴ ἐκδοσις ἤλθε νὰ πληρῶσῃ ἐν αΐσθητὸν κενὸν εἰς τὴν ἑλληνικὴν θεολογικὴν βιβλιογραφίαν, δεδομένου ὅτι δὲν εΐχομεν μέχρι τοῦδε μίαν συνθετικὴν ἐργασίαν ἀναφερομένην εἰς τὴν μεγάλην μορφήν τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν Ἀρχιεπισκοπον Θεσσαλονίκης ἁγίου Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν. Ὑπάρχει θεβαιως ἡ μεγαλὴ ἀξΐας μελετὴ τοῦ αειμνηστοῦ Καθηγητοῦ Γρηγορίου Παπαμιχαήλ (ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Πετροῦπολις - Ἀλεξανδρεία 1911), ἀλλ' ὡς εΐναι γνωστὸν και προσιτὴ δὲν εΐναι, λόγω τῆς παλαιότητός τῆς, και τὰς ἀπὸ τῆς κυκλοφορίας τῆς γενομένας ἐκδόσεις ἀξιολόγαν κειμενων ἀναφερομένων εἰς τὰς ἡσυχαστικὰς ἐριδας — ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ὁποίων κατανοοῦμεν καλλίτερον και τὰ ἱστορικὰ πλαίσια τῆς θεολογικῆς διαμάχῆς και τὴν διδασκαλίαν τῶν πρωτοστατησάντων ἀνδρῶν —, ἀγνοεΐ.

2. Ἐν τῷ προσώπῳ ἐξ ἄλλου τοῦ π. Θ. ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἀνευρίσκει ἕνα ἐκ τῶν ἀρμοδιωτέρων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸσον τὰς ἀπιτουμένας πνευματικὰς προϋποθέσεις ὅσον και τὴν θεωρητικὴν στοιχειώσιν διὰ τὰ ἐγκύβουν με ἀγάπην, νὰ κατανοήσουν ὀρθῶς και νὰ παρουσιάσουν ἐπιτυχῶς τὸ μυστήριον τῆς ἡγιασμένης ζωῆς του, τοὺς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως και εὐσεβείας τραχεῖς ἀγῶνας του, τὴν θεόγραφον θεολογίαν του. Ὁ π. Θ. συνδυάζει και τὰ τρία. Ὡθεΐται ἀπὸ ἀληθινὸν ἔρωτα διὰ τὸν θεοφόρον ἡσυχαστὴν, κατανοεΐ ὀρθῶς, λόγω πνευματικῆς πείρας και τῆς γεγυμνασμένης θεολογικῆς αΐσθησεώς του, και παρουσιάζει ἐπιτυχῶς με τὴν διακρινούσαν τὸν γραπτῶν λόγον του χάριν, τὸν ρωμαλεόν στοχασμόν, τὰς ὑψηλὰς πτησεις τῆς σκέψεως, τὴν ποιητικὴν ἔξαρσιν, ἥτις αἰχμαλωτίζει και κατανύσσει τὸν ἀναγνώστην. Προσὸν ἐπίσης ἀξΐοσημειωτὸν τῆς κρινόμενης μελέτης εΐναι ὁ πρωτότυπος και ἐπιτυχῆς τρόπος ἐξιστορήσεως τοῦ βίου και ἐκθέσεως τῆς θεολογικῆς διδασκαλίας. Καὶ τὰ δύο παρουσιάζόμενα συγχρόνως συμπλέκονται, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει τὰ ἱστορικὰ και τὰ θεωρητικὰ στοιχεΐα ἐν συνδυασμῷ και ἐξαρτῆσει. Οὕτω και τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου δὲν μειοῦται και ἡ θεωρητικὴ διδασκαλία, μὴ ἀπονοουμένη τῶν ἱστορικῶν πλαισίων τῆς καθΐστατον ἐκολώτερον (διὰ τὸν ὅποιον

μάλιστα και ἀνευ ἰδιαιτέρων διὰ τὸν ὑπ' ὄψιν θεολογικὸν χῶρον γνώσεων ἀναγνώστην) κατανοητῆ.

3. Τὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου διαβροῦνται ὡς ἐξῆς: Μετὰ τὸν Πρόλογον (σσ. 1γ' - 1ε'), τίθεται ἡ Εἰσαγωγή (σσ. 1ζ' - με'), ὅπου ὁ σ. ἐξηγεΐ τοὺς λόγους τοῦ ὁποῖοι τὸν παρεκίνησαν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ δοκίμιου, προβάλλει τὴν σημασίαν τὴν ὁποῖαν ἔχει εἰς τὴν Θεολογίαν και τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ὁ βιογραφούμενος θεὸς Ἱεράρχης, ἀναφέρεται εἰς τὰς ἱστορικὰς πηγὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη και παραθέτει παραφρασμένον τὸν θαυμαστὸν Πρόλογον, τὸν ὁποῖον εἶχε γράψει ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης διὰ νὰ προτάξῃ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ετοιμαθεΐσαν ἐκδοσιν τῶν ἀπάντων τοῦ ἁγ. Γρηγορίου, τὰ ὁποῖα ἀπωλέσθησαν Ἀκολουθεΐ τὸ κύριον μέρος τοῦ βιβλίου (σσ. 1 - 249), ἀπαρτιζόμενον ἐξ εΐκοσιτεσσάρων ὁλοκλήρων κεφαλαίων διαιρουμένων εἰς πολλὰς παραγράφους με ἐνδεικτικούς και λίαν χρῆσιμους τίτλους, ἔνω ἐκτίθει ὁ βίος μετὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου. Δυστυχῶς, λόγω ἐλλειψεως χώρου, οὐδὲ οἱ τίτλοι τῶν κεφαλαίων εΐναι δυνατὸν νὰ παρατεθοῦν ἐνταῦθα, προκειμένου ὁ ἀναγνώστης νὰ λάβῃ γνώσιν τῆς ἀξΐας και τοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ὁποῖον παρουσιάζουν. Εἰς τὰς σσ. 250 - 256 περιλαμβάνονται τὰ Ἐπιλεγόμενα, ὅπου ὁ π. Θ. προβαΐνει εἰς μίαν γενικὴν ἀποτίμησιν τῶν θεολογικῶν θέσεων τοῦ ἁγ. Γρηγορίου ἐν συγκριτικῇ ἀναφορᾷ πρὸς τὰς ὁμοίας τῶν ἀντιπάλων του. Ἐν τελει εἰς τὰς σσ. 257 - 290 τίθενται αἱ παραπομπὰι και ἡ βιβλιογραφία.

4. Εἶναι ἰδιαιτέρως σημαντικὸν τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ τελευταΐα ἔτη και εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον ἐκδηλοῦται μία οὐσιαστικὴ στροφή και ἐπιδεικνύεται ἐν ἔντονον και εἰλικρινῆς ἐνδιαφέρον διὰ τὴν μεγάλην μορφήν τοῦ θεῖου Παλαμᾶ και τὴν ὑψηλοτάτην Θεολογίαν του. Ἀποδείξεις τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ και τῆς γενικωτέρας προσπαθείας ἡ ὁποῖα καταβάλλεται διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ Θεολογία εἰς τὰς γνησίας πηγὰς τῆς εἶναι ἡ ἀρξασμένη τελευταιῶς ἐκδοσις τῶν ἀπάντων τοῦ ἁγ. Γρηγορίου και ἡ κυκλοφορία ἀξιολόγαν σχετικῶς μελετῶν. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν ἔρχεται νὰ προστεθῇ και τὸ παρουσιάζόμενον ἐκλεκτὸν βιβλίον τοῦ μοναχοῦ Θεοκλήτου με μίαν ὅμως οὐσιαστικὴν διαφορὰν πρὸς τὰ ἄλλα ὁμοειδῆ βιβλία: τὸ κρινόμενον ἔγγραφο ἄχι ἀπὸ ἕνα ἀπλῶς ἐρευνητὴν ἐπιστήμονα ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα μοναχὸν ἀγαυιζόμενον νὰ διασώσῃ ζωσαν και ἐνεργῆ ἐν τῇ προσωπικῇ του ζωῇ και κατὰ συνέπειαν και ἐν τῇ συνειδήσει και τῇ κοινῇ πείρᾳ τῆς Ἐκκλησίας τὴν πνευματικὴν ἐκείνην παράδοσιν, ἥτις ἀπετέλεσε τὸ κέντρον τῆς ζωῆς και τῆς Θεολογίας τοῦ ἁγ. Γρηγορίου, ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τῆς ὁποίας μάλιστα τὸσον σκληρῶς ὁ μέγας Θεολόγος ἠγωνίσθη. Καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦτο φρονοῦμεν ὅτι ἰδιαιτέρως καταξιδώνει τὴν προσφορὰν τοῦ π. Θεοκλήτου, διὰ τὴν ὁποῖαν τοῦ εἴμεθα εὐγνώμονες.

Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσας

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ: ΣΩΤ. ΛΑΣΚΑΡΙΑΗ - ΠΕΡ. ΑΛΕΞΙΑΔΗ
Βαλαωρίτου 14, Τηλ. 536.910, Θεσσαλονίκη

ΚΑΜΙΚΑ ΠΑΡΑΝΑ

57 58

ΚΑΜΙΚΑ ΠΑΡΑΝΑ

45
46